

Lastensuojelun 2017 kuntakyselyn tuloksia

Tiedotustilaisuus 1.2.2018 Raportti

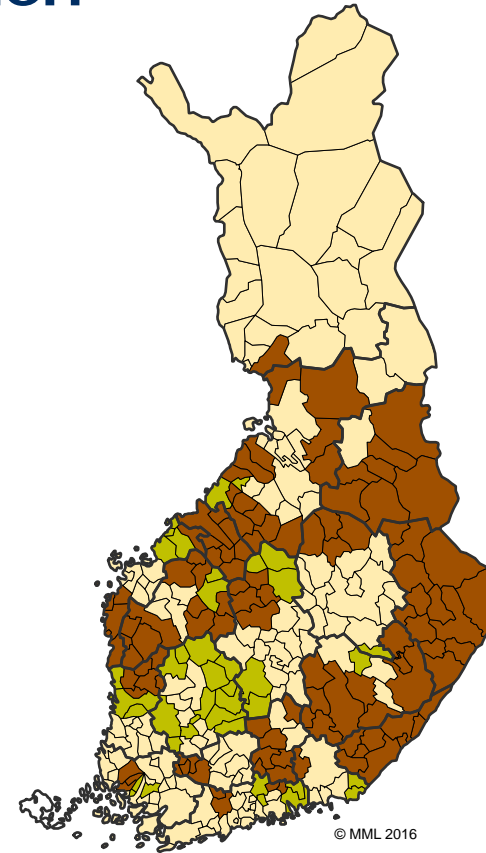
Aila Puustinen-Korhonen, erityisasiantuntija
Suomen Kuntaliitto
p. 050 344 6884

Lastensuojelun järjestäminen Manner-Suomessa 2017

Kunnat yhteensä, Manner-Suomi	295
Kunta järjestää palvelut itse	139 kuntaa
Yhteistoiminta-alueet yhteensä	41, kuntia 156
Kuntayhtymiä	22, kuntia 118
Vastuukuntamallin yt-alueita	19, kuntia 38
Lastensuojelun järjestäjätahoja yhteensä	180
Kuntien	139
Kuntayhtymien	22
Vastuukuntien	19

	Kunta järjestää
	Kuntayhtymä järjestää
	Vastuukunta järjestää
	Maakuntarajat

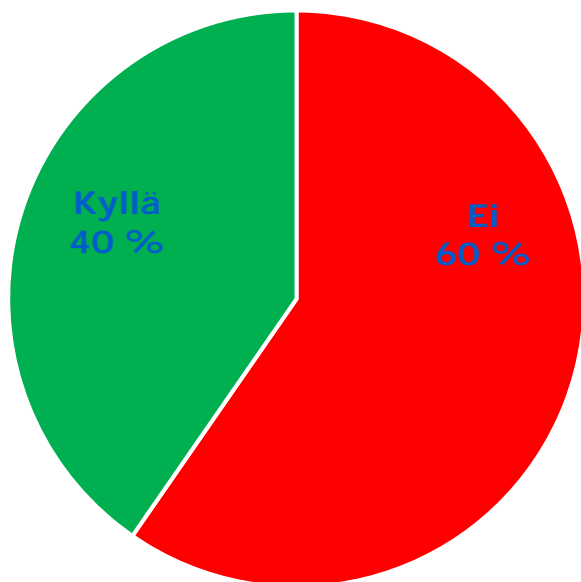
Kuntaliiton lastensuojelun kuntakyselyt

- Ensimmäinen lastensuojelun kuntakysely tehtiin 2012/2013, vastausprosentti 90,3.
- Toinen lastensuojelun kuntakysely tehtiin 10-12/2017.
- Nyt tarkastellaan 2. kuntakyselyn tuloksia.
- Kyselyjen tuloksia on mahdollisia vertailla tietojenvaihdon, palvelujen saatavuuden, henkilöresurssin riittävyyden ja yksityisten palvelujen käytön osalta.

KYSELY 2017

- » Vastausprosentti lastensuojelun 180 järjestäjätahon osalta on **92,3**.
- » Manner-Suomen 295 kunnasta 278 on vastanneiden kuntien ja yhteistoiminta-alueiden piirissä. Tämä on **94,2 %** kunnista.
- » Väestöpeitto on 96 %.
- » Vastaamatta jättäneissä (17 kuntaa) on pieniä ja keskisuuria kuntia ja kaksi kahden kunnan yt-aluetta

Vastauksia on valmisteltu esimies- /johtoryhmässä/työryhmässä, % (N=166)

- Vastauksia kannustettiin pohtimaan työryhmissä, jotta saadaan koottua kattavaa näkemystä.
- Työryhmässä valmisteltujen vastausten lisäksi vastaajina oli esim. sosiaali- ja perusturvajohtajia, palvelupäälliköitä, johtavia sosiaalityöntekijöitä ja sosiaalityöntekijöitä.
- Lastensuojelun järjestäjinä on paljon pieniä kuntia, joissa on muutamia sosiaalihuollon viranhaltijoita.
 - » ei ole vastaavanlaisia työryhmärakenteita

Tässä diasarjassa tarkastellaan kuntien lastensuojelun näkökulmasta

- Kuinka tarvittavat palvelut järjestyvät lastensuojelun asiakkaille.
- Riittävätkö lastensuojelun voimavarat ja resurssit.
- Kuinka lastensuojelutyötä organisoidaan ja miten se vaikuttaa kuormitukseen.
- Miten yksityisiä palveluja käytetään lastensuojelussa.
- Miten viranomaisten välinen tietojenvaihto ja yhteistyö on kehittynyt viime vuosina.
 - » Miten toimii lapsen pahoinpitely- ja seksuaalirikosepäilyjen selvittäminen.
- Miten lakimuutokset ovat vaikuttaneet lastensuojeluun.
- Miten lastensuojelu näkee sote-uudistuksen valmistelun.
- Mitä ovat sote-uudistuksen riskit ja mahdollisuudet.
 - » Miltä tuleva palvelujärjestelmä voisi näyttää, jos riskejä lievennettäisiin ja mahdollisuudet käytettäisiin?

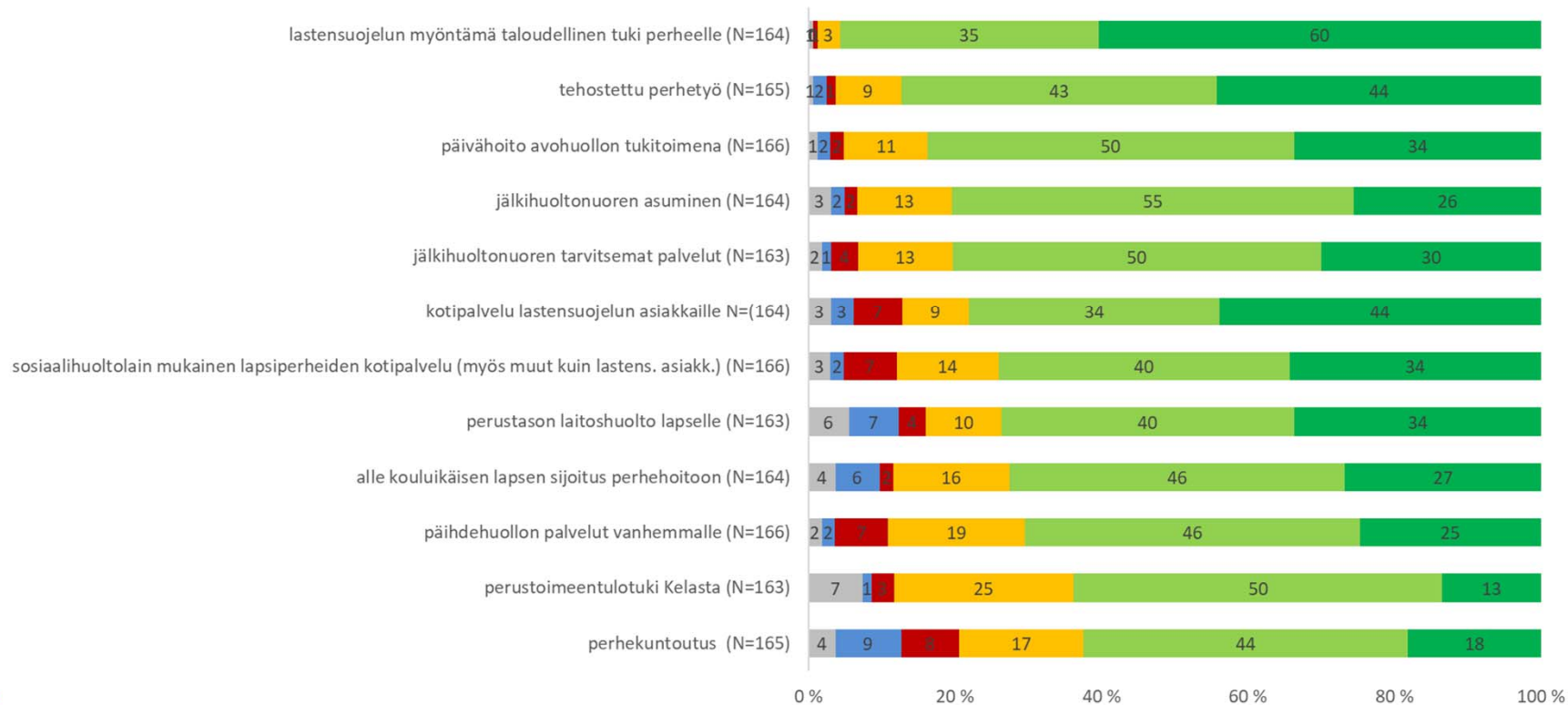
Palvelut ja taloudellinen tuki asiakkaana oleville

Terveydenhuollon tutkimukset ja palvelut lapselle

- Kuinka sujuvasti ja viiveettömästi lastensuojelun asiakkaina olevien lasten ja heidän vanhempiensa tarvitsemat palvelut saadaan?
- Onko tapahtunut muutoksia viiden vuoden takaiseen tilanteeseen verrattuna?

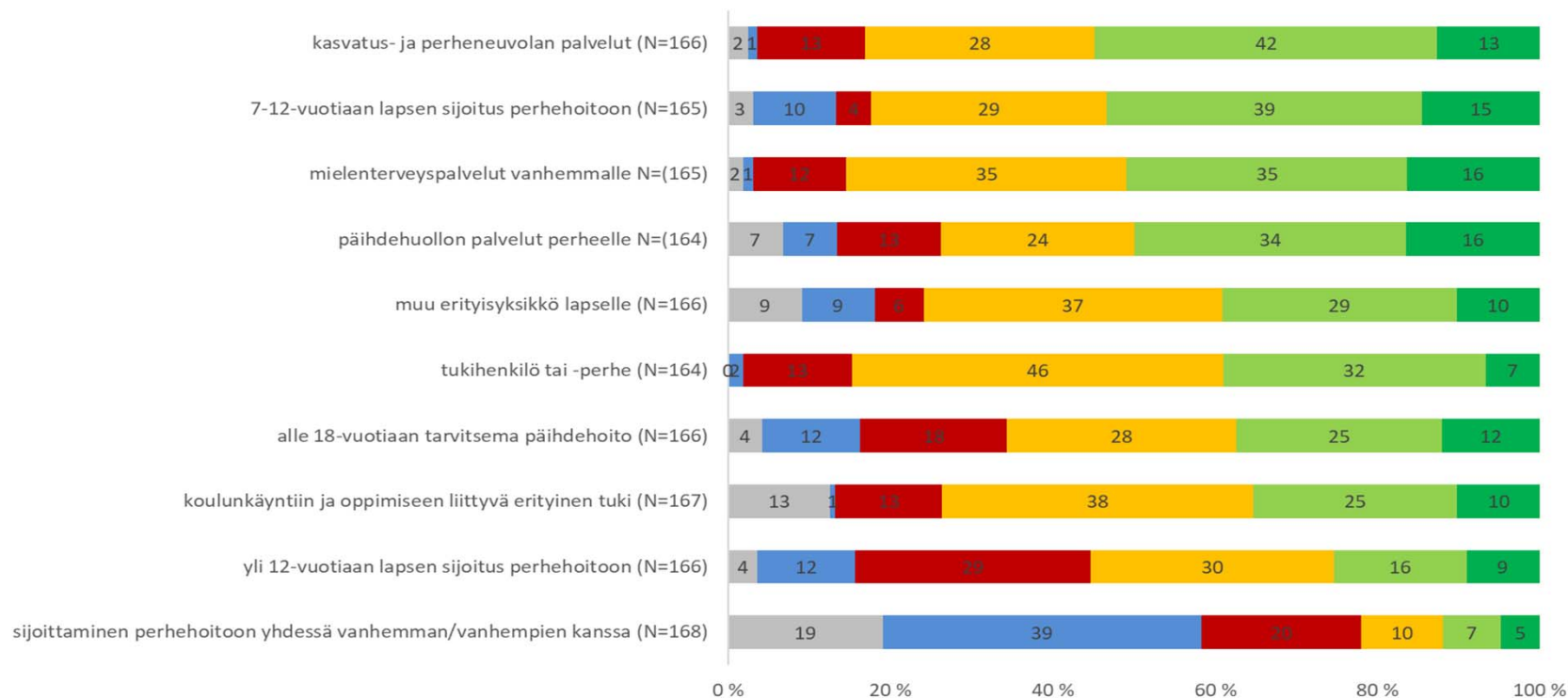
I Palvelut ja taloudellinen tuki lastensuojelun asiakkaana oleville, % (N=169)

- eos=ei osaa sanoa
- 2=palvelu jää useimmiten kokonaan saamatta
- 4=palvelu järjestyy kohtuullisella työmäärällä ja viiveellä
- 1=palvelutarvetta ei ole ollut
- 3=palvelu saadaan, mutta järjestäminen on hankalaa ja vie paljon aikaa
- 5=palvelu saadaan useimmiten ilman viivettä tarpeenmukaisena

II Palvelut ja taloudellinen tuki lastensuojelun asiakkaana oleville, %

- eos=ei osaa sanoa
- 2=palvelu jää useimmiten kokonaan saamatta
- 4=palvelu järjestyy kohtuullisella työmäärällä ja viiveellä
- 1=palvelutarvetta ei ole ollut
- 3=palvelu saadaan, mutta järjestäminen on hankalaa ja vie paljon aikaa
- 5=palvelu saadaan useimmiten ilman viivettä tarpeenmukaisena

Muutoksia viiden vuoden takaiseen tilanteeseen

- Lapsiperheiden kotipalvelun saatavuus on merkittävästi parantunut ja tehostetun perhetyön saatavuus on hyvällä tasolla.
- Päivähoito lastensuojelun avohuollon tukitoimena on säilynyt saatavuudeltaan samalla tasolla.
- Muutoin palvelujen saatavuuden heikentyminen näkyy huolestuttavasti kautta linjan, esimerkiksi
 - » Lasten sijaishuoltoon sijoittaminen on vaikeutunut, lukuunottamatta yli 12-vuotiaan sijoitusta perhehoitoon, jossa tilanne on hieman kohentunut.
 - » Myös vanhempien tarvitsemien päihde- ja mielenterveyspalvelujen saatavuus on heikentynyt.
 - » Erityisen paljon on heikentynyt kasvatus- ja perheneuvolapalvelujen saatavuus.
 - Viisi vuotta sitten 75 % vastasi, että palvelu järjestyy kohtuullisella työmäärällä ja viiveellä tai ilman viivettä tarpeenmukaisena, nyt näin arvioi 55 % vastaajista.
 - » Kelan toimeentulotukikäsitteilyn ongelmat heikensivät perheiden taloudellista selviytymistä ja tuottivat lisätyötä lastensuojelulle: asiakkaat tarvitsivat apua hakemuksen teossa ja toimeentulotukipäätösten tulkitsemisessa, myös monenlaista selvittelyä Kelan kanssa tarvitaan.

Miksi palvelut ovat heikentyneet?

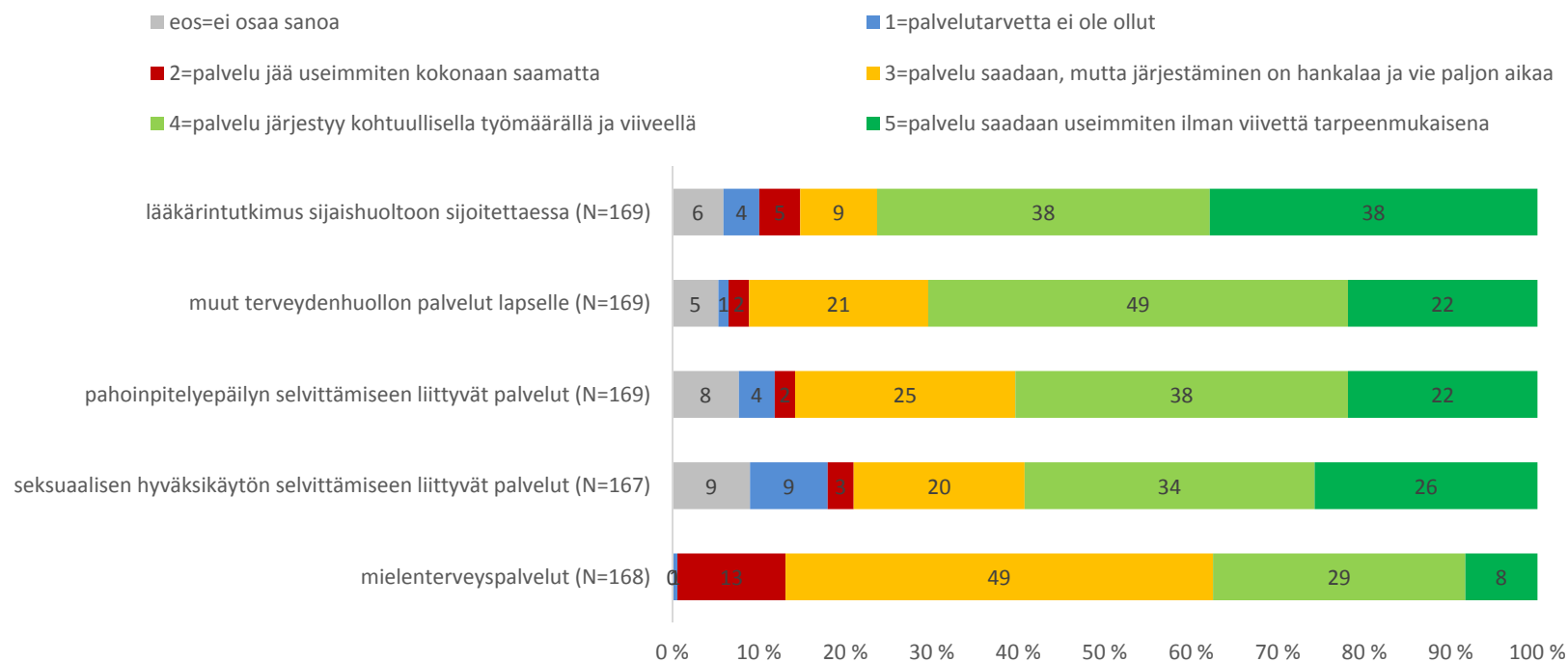
- *Vastaaja1: "Kuntien talous on tiukentunut, kun vähennetään valtionosuuksia koko ajan ja säästöjä haetaan."*
- *Vastaaja2: "Sosiaalihuoltolain rahoitus muutokseen ollut olematonta!"*

Kuntaliiton arvioita valtionosuusleikkauksista ja sosiaalihuoltolain rahoituksesta

- Kuntien peruspalvelujen valtionosuuksia on leikattu viime vuosina. Vuonna 2012 leikkausten vaikutus oli 631 milj. euroa.
- Vuonna 2015 valtionosuusleikkausten vaikutus oli noin 1,3 miljardia euroa, joka on suunnilleen sama summa, jonka kunnat käyttivät kaikkien lasten ja perheiden palvelujensa järjestämiseen ko. vuonna.
 - » VOS-leikkauksilla on ollut vaikutusta kaikkien peruspalvelujen, myös lastensuojelupalvelujen järjestämiseen kunnissa ja yt-alueilla.
- Kuntaliiton arvion mukaan sosiaalihuoltolain rahoitustarve olisi ollut 88-95 miljoonaa euroa.
- Lain kustannuksiksi kuitenkin arvioitiin 32 milj. euroa, josta kunnille ohjattiin valtionosuusrahoituksessa puolet eli 16 milj. euroa.
 - » Kuntaliitto arvioi, että pelkästään lapsiperheiden kotipalvelun vahvistamiseen olisi tarvittu 35-40 milj. euroa.
 - » Lisäksi kuntien velvoitteiksi tulivat uusina velvoitteina valvotut ja tuetut tapaamiset ja sosiaalinen kuntoutus.

Terveydenhuollon tutkimukset ja palvelut lapselle, %

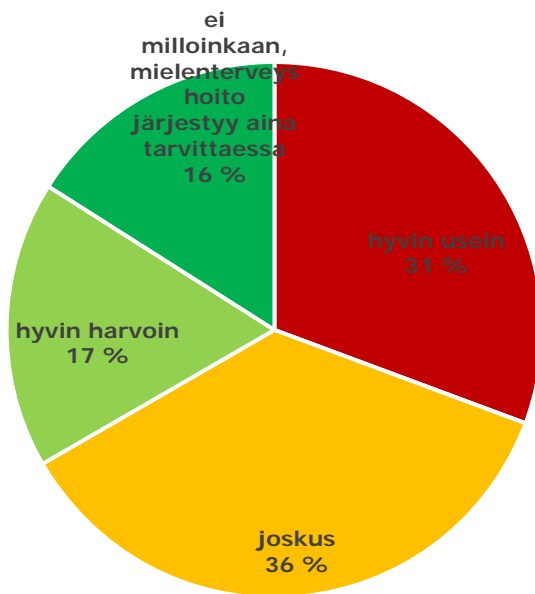

Muutoksia viiden vuoden takaiseen tilanteeseen

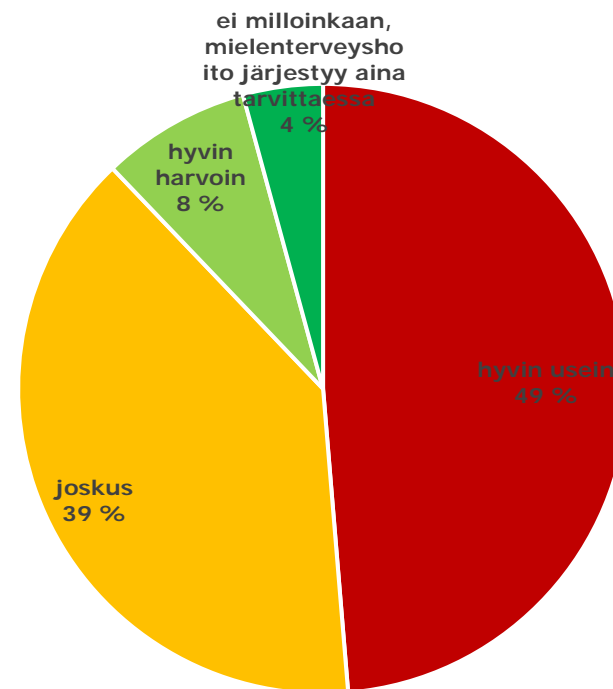
- Heikennystä on tapahtunut kaikissa terveydenhuollon tutkimuksissa ja palveluissa, joita kartoitettiin.
- Vakavin heikennys on tapahtunut lasten tarvitsemien mielenterveyspalvelujen saatavuudessa:
 - » 5 vuotta sitten palvelu järjestyi kohtuullisella työmäärällä ja viiveellä tai viiveettä tarpeenmukaisena 63 %:lla ja nyt 37 %:lla vastanneista.

Jos lapsen tarvitsema mielenterveyshoito ei jostain syystä mahdollistu, miten usein järjestätte lapsille kodin ulkopuolisia sijoituksia?
(N=150)

%-osuus vastanneista

Vastaus väestöön suhteutettuna

Vastaajien näkemyksiä tilanteesta ja vastuunjaosta

(avovastaukset N=124)

Vastaaja1: "Psykiatriset ja neurologiset ongelmat korostuvat sijaishuoltoon päätyvillä lapsilla ja nuorilla ja heidän vanhemmillaan. Lastensuojelun ja psykiatrian väliin sijoittuvan vaativan palvelun kehittäminen pitäisi olla valtakunnallinen hanke."

Vastaaja 2: "Inhimillisesti ja taloudellisesti ei ole järkevää hankkia lapsen ja perheen tarvitsemaa apua sijoittamalla lapsi sijaishuoltoon."

Vastaaja3: " Hyvin usein erikoissairaanhoidon vaatii lastensuojelun sijaishuoltoa lapsen psyykkisen hoidon tai kuntoutumisen tueksi. Jaksot psykiatrian osastohoidossa ovat hyvin lyhyitä ja hyvinkin huonokuntoisia lapsia kotiutetaan lastensuojelun varassa. Lastensuojelun sijaishuollossa ei useinkaan ole keinoja vastata huonokuntoisten lasten tarpeisiin eikä se eettisesti ole oikein. Useita vaaratilanteita on sattunut. Painostus erikoissairaanhoidosta lastensuojeluun on valtavaa."

Vastaaja 4: " Lastenpsykiatrialla lapsi ei saa hoitoa/terapiaa, jos olosuhteet eivät ole vakiintuneet. Tämä tarkoittaa usein vaatimusta lapsen sijoittamisesta ensin. Toisaalta taas sijoitetun lapsen/nuoren saattaa olla vaikea saada palveluja, kun katsotaan, että hän saa tarvitsemansa palvelut lastensuojelun kautta."

Vastaajien näkemyksen mukaan yhteistyössä on ongelmia (avovastaukset N=124)

Vastaaja 1: "Terveysthuollon hoitotaholla ei ole lastensuojelun tuntemusta, mutta helposti määritellään, mitä lastensuojelun tulisi tehdä. Ei ymmärretä sitä, että sijaishuolto ei ole psykiatrisen hoidon korvike ja että huostanottoa ei voi tehdä ilman laillisia perusteita."

Vastaaja 2: "Huostanottoja ja sijoituksia tilataan, monesti lapsen ja perheen kuullen."

Vastaaja 3. "Lastensuojelun osaamiseen lastensuojelulain tulkinnassa ei luoteta." Vastauksissa tuodaan myös esille, ettei lastensuojelulla ei ole riittävästi psykiatrian hoitojärjestelmän tuntemusta, mikä vaikeuttaa yhteistyötä ja oikean palvelun hakemista lapselle.

Mahdollisena ratkaisuna ehdotetaan nopeaa, oikea-aikaista yhteistä palveluprosessia lastensuojelun, psykiatrian ja päihdehoidon kanssa: yhteiset kotikäynnit, tapaamiset ja yhteistyö aikuisten ja lasten palvelujen kanssa.

Muita sijoitustarpeeseen vaikuttavia tekijöitä (N=124)

Avovastausten analyysiä

- Sijoituksilla haetaan monesti ratkaisua myös silloin, kun terveydenhuollon hoitopaikat ovat täynnä eikä lapselle ole tarjolla mitään hoitoa tai kun osastoja suljetaan viikonlopuiksi ja lapselle tarvitaan korvaava paikka.
 - » Lapsen pitäminen psykiatrisella osastolla on yleensä hyvin lyhytaikaista ja lapsi ulos kirjoitetaan sieltä ja ohjataan lastensuojelua sijoittamaan lapsi.
- Resurssipulaa näyttäisi olevan paljon myös psykiatrian puolella ja asiakasvirta suuntautuu lastensuojeluun.
- Lapsia sijoitetaan myös siksi, että psykiatrista hoitoa tarvitseva vanhempi ei saa tai ei halua tarvitsemaansa hoitoa eikä pysty huolehtimaan lapsesta.

Johtopäätöksiä

- Terveysthuollon, erityisesti lasten- ja nuorisopsykiatrian ja lastensuojelun rajapinnan ongelmat ovat kestäneet vuosikymmeniä. Kuluneen viiden vuoden aikana tilanne näyttää huonontuneen entisestään.
- Ongelmaan haettiin ratkaisua jo vuoden 2008 alussa voimaan tullessa lastensuojelulain uudistuksessa, jossa säädettiin terveydenhuollon erityisistä velvollisuuksista järjestää lapsen tutkimus sekä hoito- ja terapiapalveluja lapsi- ja perhekohtaisen lastensuojelun asiakkaina oleville.
- Vaikuttaa siltä, että syntynyttä tilannetta ei pystytä korjaamaan lainsäädännöllä, koska kysymyksessä näyttäisi olevan syvään juurtunut hoitokäytäntö, joka on rakentunut palvelujärjestelmään pitkän ajan kuluessa.
 - » Käytännön jatkaminen ei ole inhimilliseltä kannalta toivottavaa eikä se ole myöskään kustannustehokasta, sillä sijaishuolto on erittäin kallista. Kunnat käyttävät siihen vuosittain lähes 750 milj. euroa.

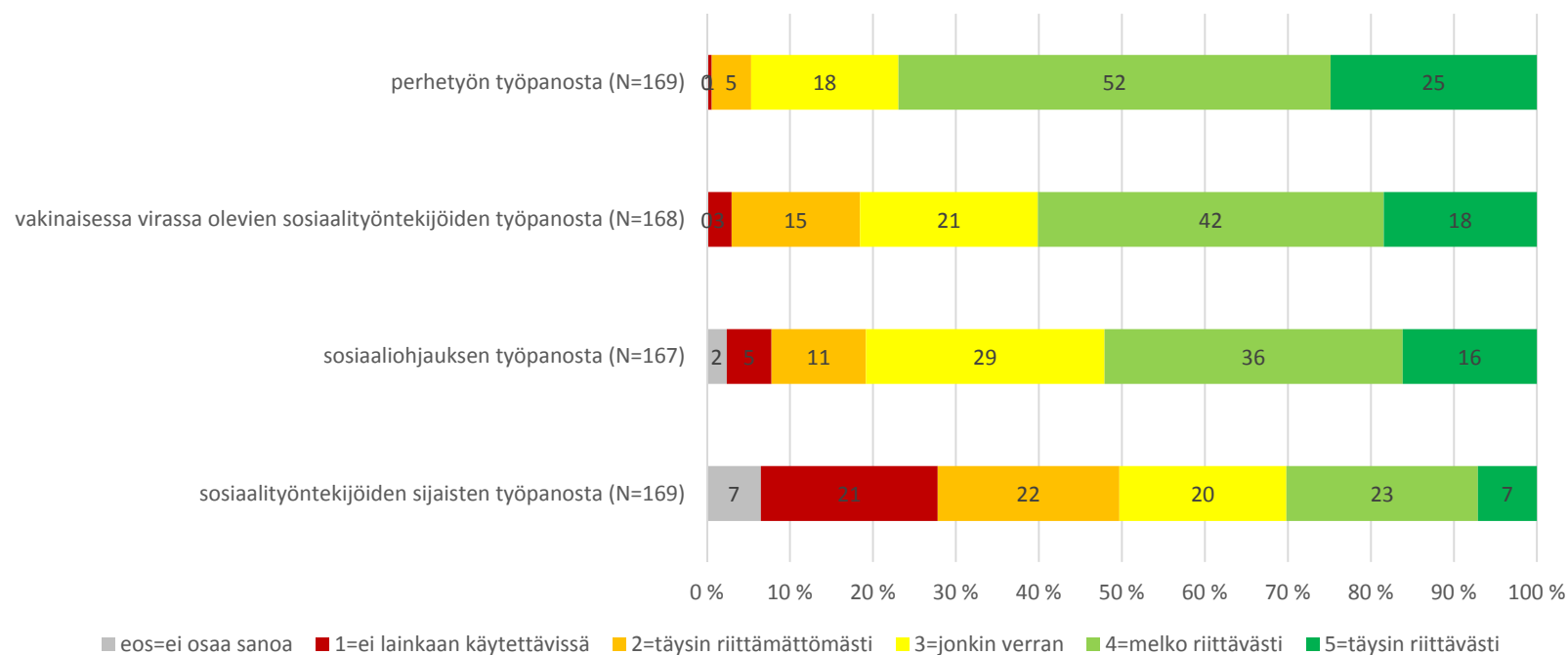
Johtopäätöksiä

- Lastensuojelun ja psykiatrian rajapintaongelmaa tulisi pyrkiä ratkaisemaan sote-uudistuksen yhteydessä. Sosiaalipalvelujen ja erikoissairaanhoidon siirtyminen samaan organisaatioon maakunnan liikelaitokseen antaa mahdollisuuden rakentaa palveluja mielekkäämmällä tavalla.
- Haaste tulevalle sotelle on: Miten autetaan lapsia ja koko perhettä, kun lapsen kehitykseen ja vanhemman vanhemmuuteen liittyy haasteita?
 - » Miten vahvistetaan kaikissa maakunnissa perustason mielenterveyspalveluja, kuten kasvatus- ja perheneuvolapalveluja, jotta varhainen tuki lapsen kasvuun ja kehitykseen ja vanhemmuuteen on helposti saatavilla?
 - » Miten kaikkien maakuntien liikelaitosten palveluvalikoimaan saadaan juurrutettua näyttöön perustuvia vanhempaintuen malleja, esimerkiksi kun lapsella on käytöshäiriöitä tai kun vanhempi on masentunut (mm. Voimaperhe-malli, Ihmeelliset vuodet, Lapset puheeksi-malli, varhaisen vuorovaikutuksen tukemisen mallit. Ks. Kasvun tuki-portaali, Suomen mielenterveysseura).
 - » Missä ja millainen palvelu on se, joka pystyy hoitamaan ja auttamaan lasta/nuorta, joka ei enää tarvitse sairaalahoitoa, mutta joka ei ole riittävän terve menemään kotiin, lastensuojelun apu ole riittävää eikä lastensuojelun osaaminen riitä lapsen auttamiseen eivätkä huostaanoton kriteerit täyty?

Lastensuojelun käytettävissä olevat
voimavarat

Riittävätkö resurssit ja mitkä seikat
kuormittavat lastensuojelun työtä?

I Lastensuojelun käytettävissä olevat voimavarat, työvoimaresurssin riittävyys, % (N=169)

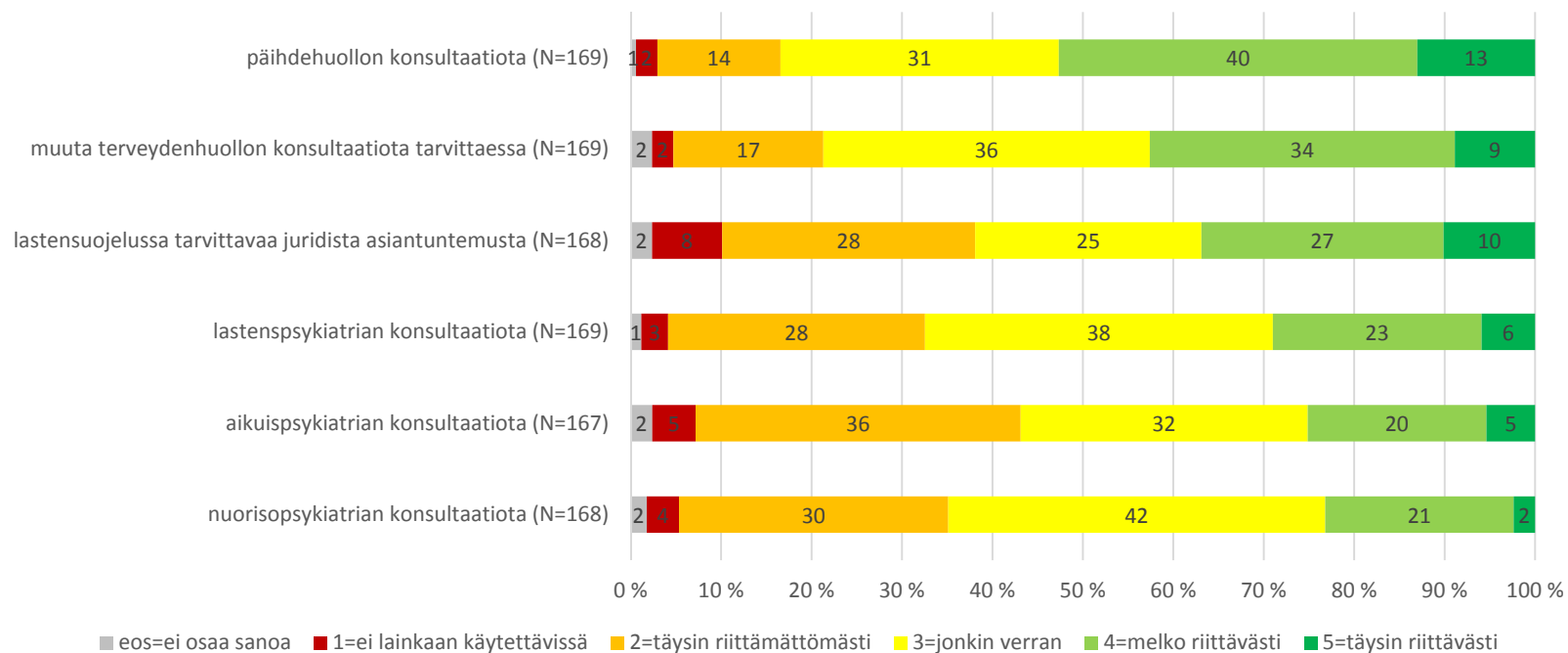
Puute työntekijöistä heikentää lastensuojelua ja viranomaistehtävien hoitoa

- Avoimiin virkoihin ei aina ole hakijoita.
- 31 järjestäjätaholla ei ollut lainkaan tai oli täysin riittämättömästi sosiaalityön työpanosta, 36:lla oli jonkin verran ja 101:llä melko tai täysin riittävästi käytössään sosiaalityön työpanosta.
- Kun 60 %:lla järjestäjätahoista oli nyt käytössään melko tai täysin riittävästi sosiaalityöntekijöiden työpanosta, viisi vuotta sitten 76 %:lla oli vastaava tilanne sosiaalityön työpanoksen suhteen.
 - » Sosiaalityön työpanoksen riittävyys on heikentynyt viidessä vuodessa huomattavasti.

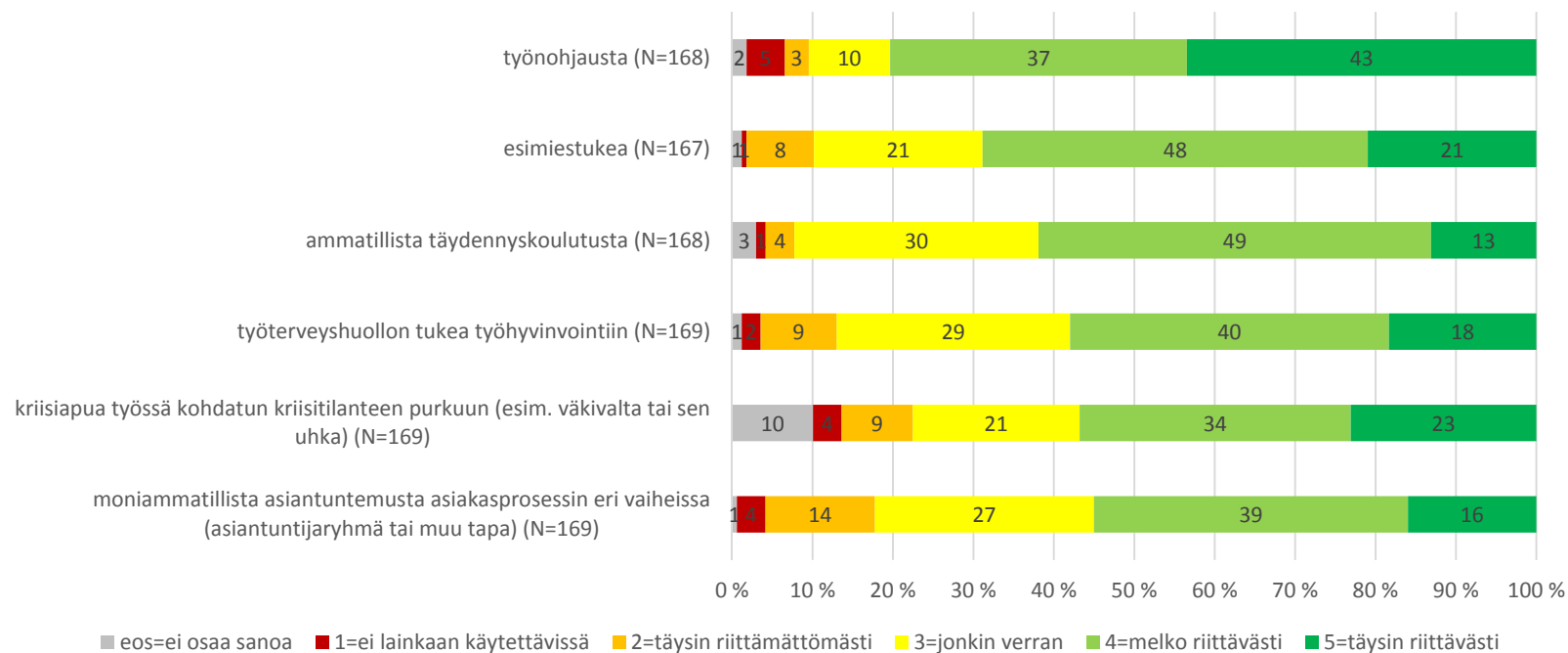
Ammattihenkilölain tiukennus sijaisten kelpoisuudesta vaikeuttaa kyselyn mukaan tilannetta

- 73:lla järjestäjätaholla ei ollut lainkaan tai oli täysin riittämättömästi sijaisten työpanosta käytössään, 34:llä sijaisten työpanosta oli jonkin verran, 39:llä oli melko riittävästi ja vain 12:lla oli täysin riittävästi käytössään sijaisten työpanosta.
- Sama pulma koskee myös ruotsin kielen taitoisten sijaisten saatavuutta kaksikielisissä kunnissa.
- Pulmaksi koettiin avovastauksissa (N=82) tuotujen näkemysten mukaan se, että ammattihenkilölain myötä menetettiin aiemmin käytössä ollutta lastensuojelun kokemusta omaavaa resurssia.
 - » Esimerkiksi vuosia lastensuojelun työkokemusta omaavat YAMK-sosionomit eivät enää voi toimia sijaisina.
- Tilalle saatiin sosiaalityön opiskelijoita, joilta saattaa kokonaan puuttua kokemus alalta. Tämä kuormittaa sekä esimiehiä että muita työntekijöitä.

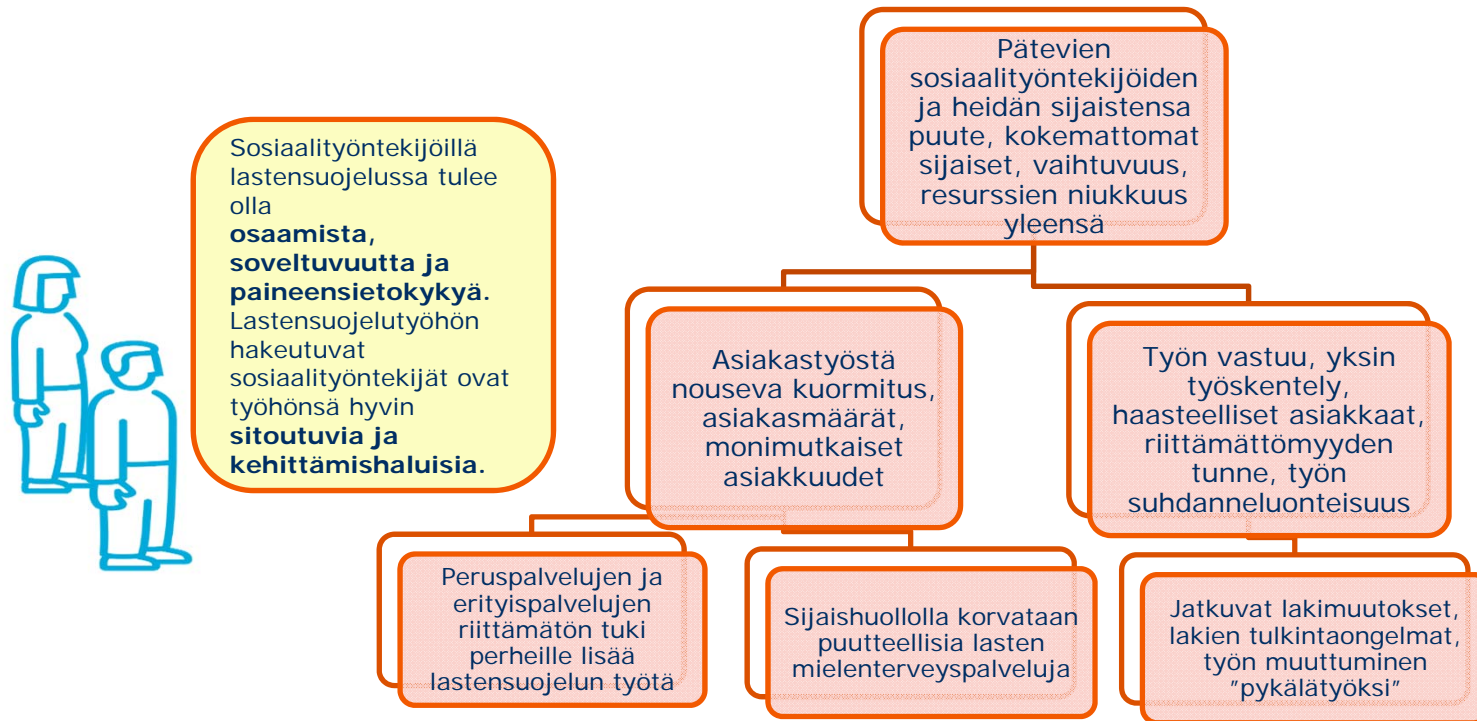
II Lastensuojelun käytettävissä olevat voimavarat, konsultaation riittävyys, % (N=169)

III Lastensuojelun käytettävissä olevat voimavarat, työntekijän tukeminen työssä, % (N=169)

Lastensuojelun voimavaroja heikentävät tekijät työssä, (avovastausten analyysi, N=82)

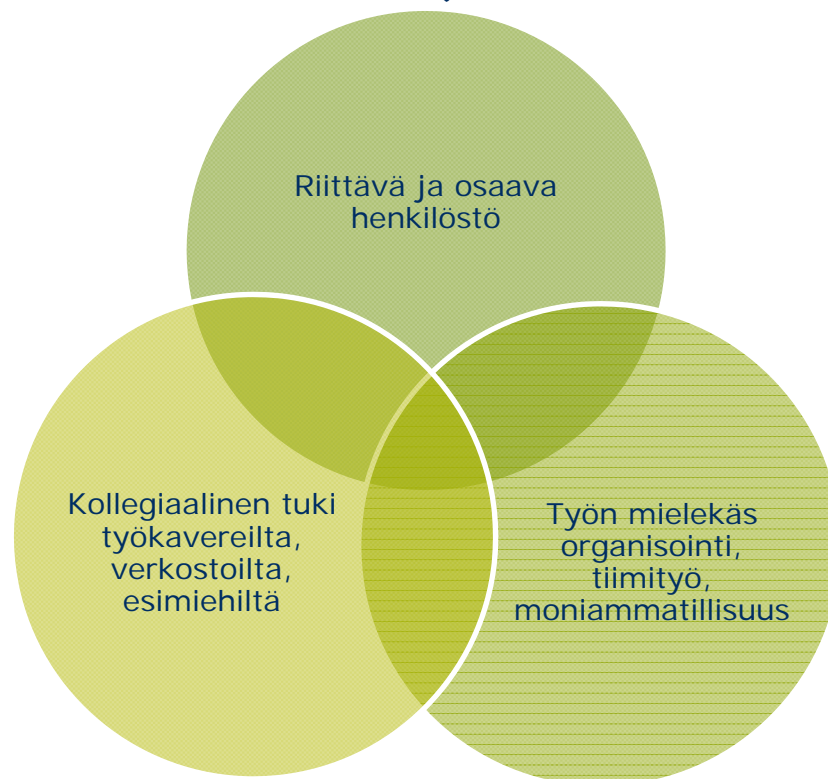
Asiakasmäärät ja mitoitukset (avovastausten analyysi, N=82)

- Asiakasmäärät olivat monissa, mutta eivät kuitenkaan kaikissa kunnissa/yt-alueilla verrattain korkeita
 - » Vaihteluväli oli 30 lapsesta/sos.tt. 130 lapseen/sos.tt.
 - » Iso asiakasmäärä kuormittaa, asiakkaita ei ennetä tavata riittävästi eikä tehdä kirjauksia asiakasrekisteriin ajantasaisesti.
- Asiakasmitoituksia ehdotettiin muutamassa vastauksessa ja tuotiin esille sitä, että asiakasmäärille ylipäätään on pystyttävä tekemään jotain.
 - » Sosiaalihuoltolain mukaisia palveluja ehdotetaan vahvistettavaksi, jotta perheet saavat riittävää tukea aiemmin. Samoin neuvolan ja varhaiskasvatuksen tukea vanhemmuuteen tulisi vahvistaa, jotta asiakasvirtaa lastensuojeluun saataisiin pienemmäksi.
- Asiakasmitoituksia oli pohdittu käytännön toteutuksen kannalta:
 - » *Vastaaja 1: "Mihin loput asiakkaat laitetaan, jos kaikille laitetaan vaan tietty määrä asiakkaita..."*
 - » *Vastaaja 2: "Jos tavoitteena on n. 30 asiakasta, niin virkoja tulisi olla noin puolet lisää."*

Case: 130 lasta/sosiaalityöntekijä

*"Kunnassa on 3 sosiaalityöntekijän virkaa ja yksi johtavan sosiaalityöntekijän virka. Näistä kolmesta virasta kaksi on lastensuojelussa. Kummassakaan ei ole sosiaalityöntekijää pätevien hakijoiden puuttuessa. Kun aiemmin ennen ammattihenkilölakia YAMK-tasoiset erittäin vahvan lastensuojelukokemuksen omaavat henkilöt saattoivat toimia määräaikaaisesti sosiaalityöntekijän viroissa, tilanne oli huomattavasti helpompi. Tällä hetkellä olen ainoa kunnan sosiaalityöntekijä (jolla siis nyt asiakastyön lisäksi myös esimiesasema), joka siis **olen kaikkien kunnan lastensuojeluasiakkaiden vastuusosiaalityöntekijä, asiakkaita n. 130 lasta!** Ensi vuonna jään eläkkeelle, jos siihen asti jaksan. Miten sitten toimitaan, en tiedä. Toinen sosiaalityöntekijäkelpoisuuden omaava henkilö on perusturvajohtaja, jonka kanssa pidän lomat vuorotellen, että olisi joku "kelpoinen" koko ajan paikalla ja sairastuahan ei saa."*

Voimavaroja vahvistavat asiat (avovastausten analyysi, N=82)

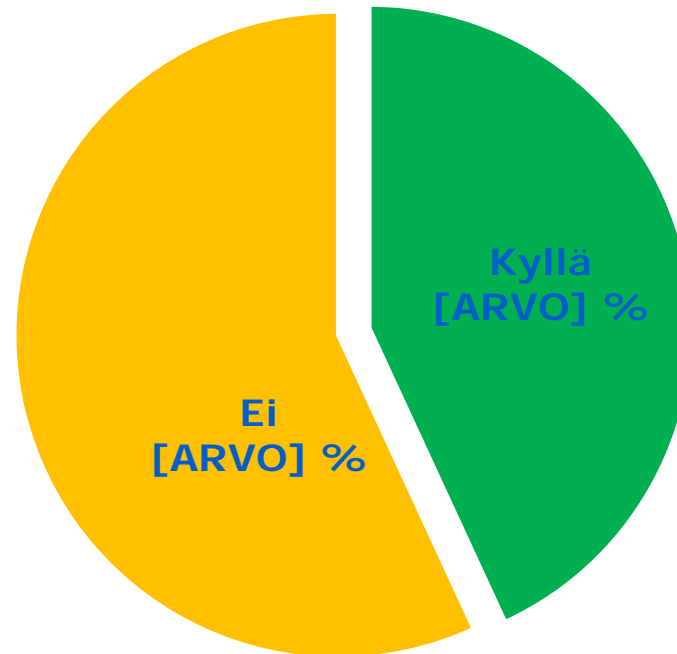
Lastensuojelutyön organisointi ja työn kuormittavuus

Miten työtä organisoidaan ja onko sillä vaikutusta kuormitukseen?

Mikä on suunta organisoinnin osalta sote-uudistukseen mentäessä?

Lastensuojelutyön organisointi ja työn kuormittavuus

Onko organisaatiossanne lastensuojelun asiakasprosessia jaettu eri työntekijöille eri vaiheissa (esimerkiksi palvelutarpeen selvittäminen, avohuolto, sijaishuolto, jälkihuolto)? (N=167)

Lastensuojelutyön organisoinnin vaikutukset työn kuormittavuuteen

Pääviesti vastausten analyysin perusteella:

Lastensuojelun sisäinen organisointi ei ratkaise kokonaan lastensuojelun kuormitusta. Koko palvelujärjestelmää tulee organisoida toisin, jotta palvelujärjestelmä ei enää toimisi lastensuojeluun työntävästi eikä lastensuojelu joutuisi korjaamaan muiden tahojen resurssipuutteista tai toimintakulttuurista johtuvia palveluvajeita.

- » Lastensuojelutyön organisoinnilla voidaan vaikuttaa työn kuormittavuuteen olennaisesti.
- » Lastensuojelun kokonaisuudessa resurssien kokonaismäärällä on keskeinen merkitys.

Lastensuojeluprosessia jaettu eri työntekijöille eri vaiheissa (esim. palvelutarpeen selvittäminen, avohuolto, sijaishuolto, jälkihuolto) (avovastausten analyysi, N=85)

Edut

- Työntekijän näkökulmasta voi vähentää kuormitusta
 - » osaamisen tarve melko kapea-alainen
 - » hankalan huostaanoton tehnyt avohuollon sos.tt. voi siirtää sijaishuollon sos.tt:lle asiakkuuden
- Selkeämpi työntekijälle, mutta ei asiakkaalle
- Mahdollistaa vahvan ammattitaidon saamisen lastensuojelun eri osa-alueilla
- Palvelutarpeen arviointivaiheen eriyttämisestä myönteisiä kokemuksia

Haitat

- Asiakkaan suhde työntekijään katkeaa ja asiakkaan on tutustuttava uuteen työntekijään siirtymävaiheessa
 - » lapsen ja perheen näkökulmasta kuormittaa asiakasta
- Asiakasprosessin osien ympärille kootut tiimit voivat aiheuttaa työyhteisössä siiloutumista.
- Pienessä yksikössä eri sosiaalityöntekijöille ripotellut prosessin vaiheet on liian haavoittuva tapa tuottaa palvelua silloin, kun jossakin virassa ei ole tekijää

Sama sosiaalityöntekijä/työntekijäpari työskentelee koko lastensuojeluprosessin (avovastausten analyysi, N=85)

Edut

- Toimii hyvin paljon palveluja tarvitsevien kanssa
- On asiakaslähtöistä
 - » asiakkaat saavat palvelua nopeammin
 - » päällekkäisyyttä ei tule ja tieto kulkee
 - » vähentää asiakkaan kuormitusta
 - » lapsi ja perhe tunnetaan hyvin
- Asiakkaille ja yhteistyökumppaneille selkeämpi
- Kokonaisvaltainen työote mahdollistuu
- Tuo vaihtelua työhön: saa nähdä kaikkia työprosessin vaiheita ja työn mielekkyys säilyy
- Sosiaalityöntekijä voi pysyä samana, mutta työpari voi vaihtua
 - » uusia näkökulmia työskentelyyn

Haitat

- Edellyttää sosiaalityöntekijältä hyvin laaja-alaista osaamista
 - » on haaste ammattitaidolle
- Vaikeat sijoitustilanteet kuormittavia, koska sosiaalityöntekijä ei vaihdu sijaishuollon alkaessa
- Jokin vaihe työssä voi olla muita paljon työllistävämpi ja "niellä" kohtuuttomasti aikaresurssia
 - » määräaikojen noudattamisen ongelmat
- Edellyttää suhteellisen pieniä asiakasmääriä, joihin ei viime aikoina ole ollut mahdollisuutta
 - » työ on kuormittavaa ja resurssit eivät riitä

Työ moniammatillisessa tiimissä

(avovastausten analyysi, N=85)

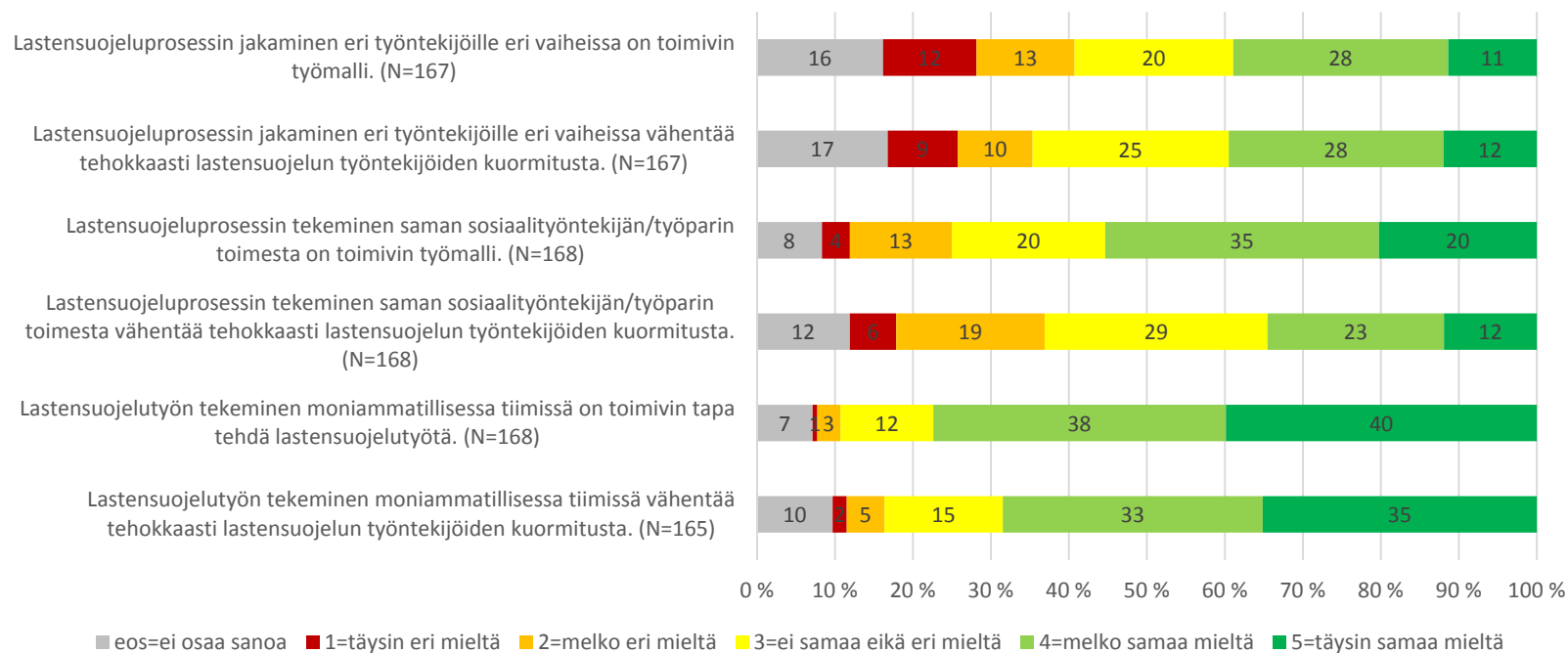
Edut

- Auttaa ehkäisemään ja korjaamaan ongelmia tehokkaasti
- Toimiessaan hyvin vähentää työntekijöiden kuormitusta tehokkaasti
- Moniammatillisesta tiimistä saadut kokemukset ovat myönteisiä ja rohkaisevat jatkamaan moniammatillisen tiimityöskentelyn rakentamista
- Systeemisen tiimimallin, "Hackneyn -mallin", kokeiluja on runsaasti käynnistynyt/käynnistymässä
 - » oletus tässä vaiheessa on, että se olisi nykyisiä työtapoja parempi erittäin vaativissa asiakastapauksissa

Haitat

- Verkostotyö vaatimuksineen on lisätyötä muun työn ohessa
 - » lisää kuormitusta ja vaatii resurssia
- Tiimityö on saatava toimimaan, jotta se palvelee asiakasta ja sosiaalityötä
 - » mikäli mukana on henkilöitä, joilla ei ole lastensuojelun osaamista ja jotka pyrkivät vaikuttamaan vahvasti päätöksiin, tiimityö ei ole toimivaa
 - » olisi päästävä yhteiseen näkemykseen asiakkaan parhaaksi
- Systeemisen tiimimallin osalta epäilyttää, onko se riittävän kustannustehokas resurssien näkökulmasta, koska työtapa edellyttää hyvin pieniä asiakasmääriä

Arvioikaa, miten lastensuojeluprosessin organisointitapa vaikuttaa mielestänne työn toimivuuteen ja kuormittavuuteen, % (N=168)

Johtopäätökset organisoinnin osalta

- Kaikilla lastensuojelun organisointitavoilla on etuja ja haittoja
 - » moniammatillisen tiimityön haitat vaikuttaisivat olevan vähäisempiä kuin muiden mallien ja ne todennäköisesti olisivat paremmin hallittavissa
- Lastensuojelun organisoinnin suunta on vahvasti kohti moniammatillista tiimityötä
 - » sen kehittymistä tulisi edistää kansallisesti muutoinkin kuin Hackneyn mallin osalta, jota edistetään LAPE:ssa.
- Yhdennetyt työprosessin ja työparityön toimivia elementtejä voitaneen säilyttää kehitettäessä Suomeen parhaiten soveltuvia moniammatillisen tiimityön malleja, koska työ on jaettava tiimeissäkin eri ammattilaisten kesken.
- Lastensuojelun prosessista palvelutarpeen arviointivaihe on kokemusten mukaan selkeimmin eriytettävissä omaksi työkseen ja sitä tulisi kehittää moniammatillisen palvelutarpeen arvioinnin suuntaan.

Johtopäätökset organisoinnin osalta

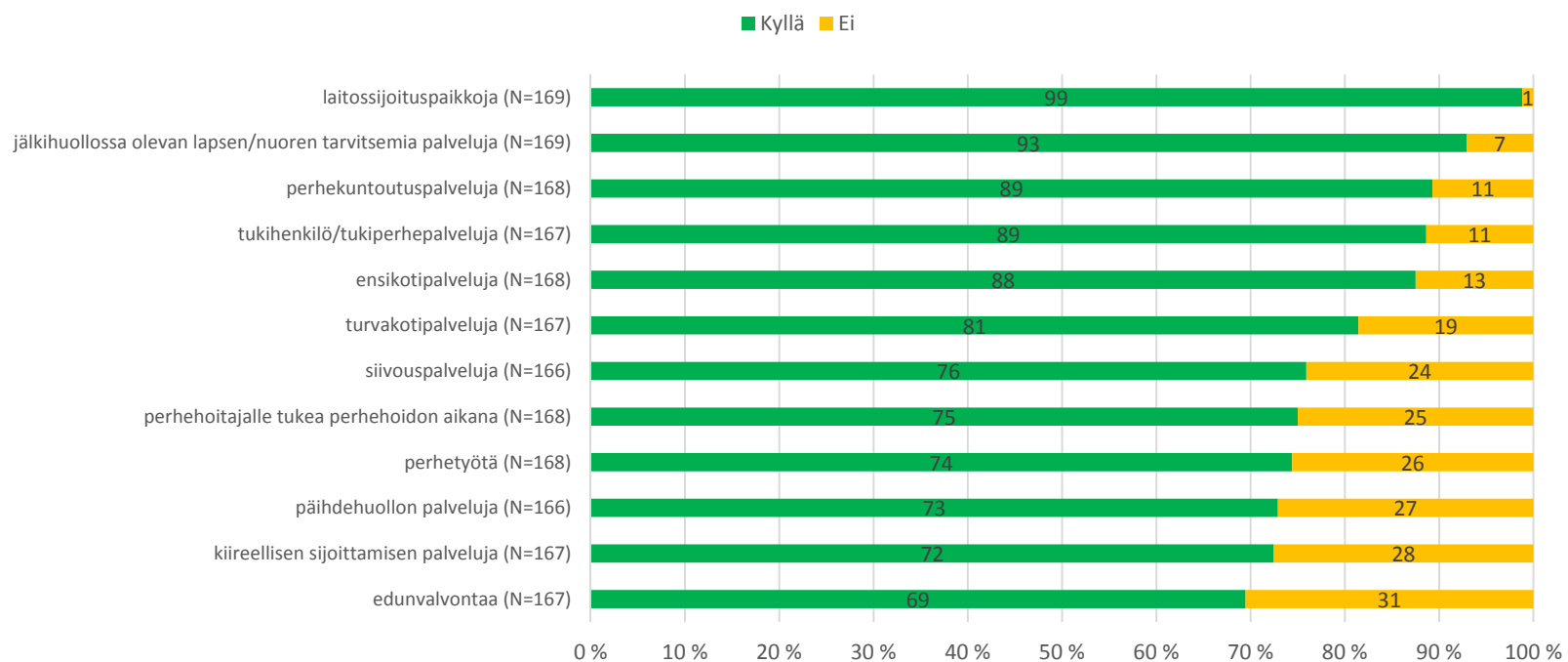
- Lastensuojelun ruuhkahuippujen hoitamiseen on luotava työmalli, joka on käytössä viimeistään sote-uudistuksen jälkeen kaikissa maakunnissa.
 - » Lastensuojelutyön luonteeseen kuuluvien, asiakastyöstä nousevien vaihteluiden tasaamisella on vaikutusta työn kuormitukseen ja lastensuojelutyön saatavuuteen ja laatuun.
- Lastensuojelun riittävät resurssit on varmistettava sote-uudistuksessa, jotta saadaan rakennettua toimivat moniammatillisen tiimityön rakenteet ja niitä tukevat konsultaatorakenteet.

Yksityisten palvelujen käyttö lastensuojelussa

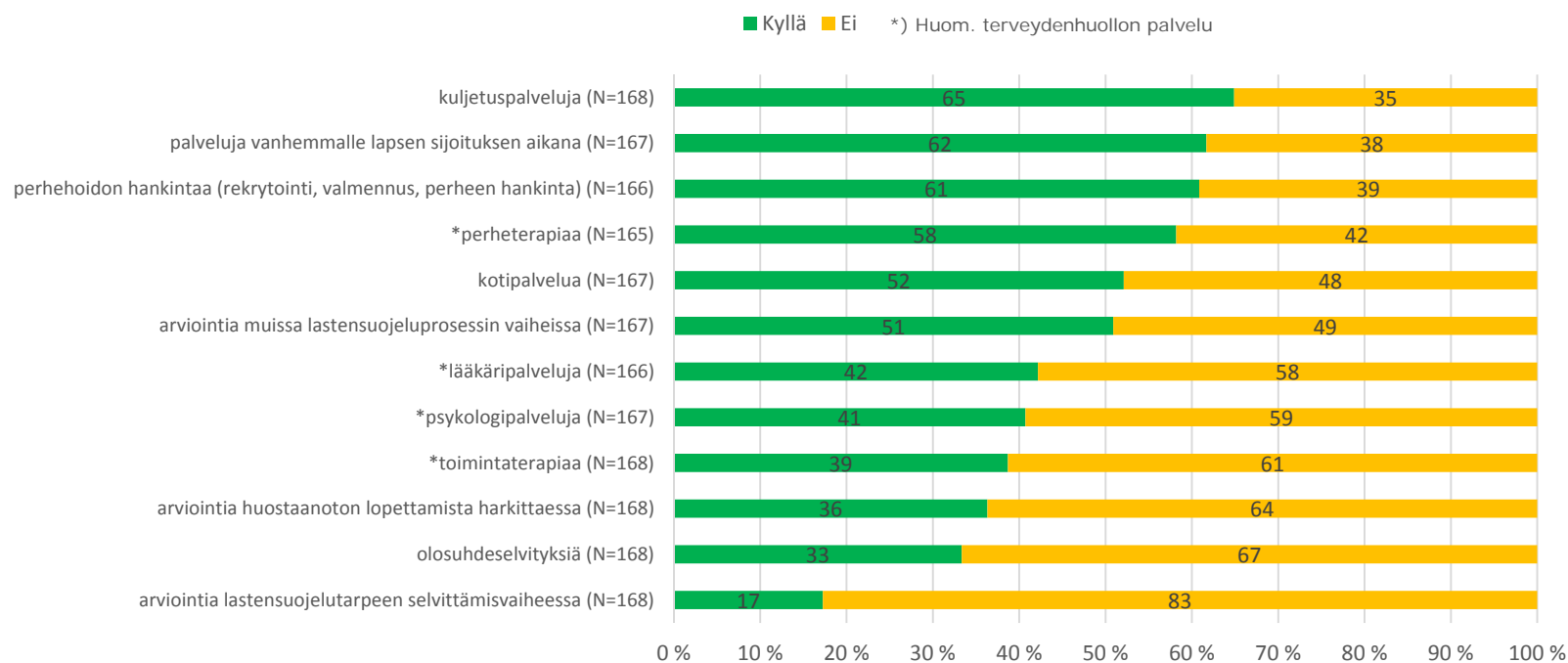
Vastaaja 1: "Hyvä renki, huono isäntä!"

Vastaaja 2: "Yksityisiä palveluita on jouduttu ostamaan runsaasti henkilöstön vähyyden vuoksi sekä uuden sosiaalihuoltolain velvoitteiden vuoksi."

I Palvelujen hankinta lastensuojelun asiakkaille yksityisiltä palveluntuottajilta, % (N=169)

II Palvelujen hankinta lastensuojelun asiakkaille yksityisiltä palveluntuottajilta, % (N=169)

Ostopalvelut- parhaimmillaan loistavia yhteistyökumppaneita

(avovastastausten analyysi, N=74)

- Tarjoaa pienelle kunnalle mahdollisuuden tarjota palveluja perheille, koska omia palveluja ja myös palvelutarpeita on vähän/harvoin.
- Paikataan toimimatonta/vaikeasti tavoitettavaa julkista palvelua.
- On korvattu puuttuvaa henkilöresurssia ostamalla palveluja.
 - » hankinta ja hallinnointi tosin kuormittaa työtä
- Hankitaan tarvittavaa erityisosaamista tarpeen mukaan.
 - » esim. perheterapiaa, työnohjausta perhehoitajille
- Hankitaan räätälöityjä palveluja asiakkaiden tarpeisiin.
- Voidaan mielekkäällä tavalla täydentää kunnan omaa palveluvalikkoa asiakkaiden tarpeista lähtien (esim. palvelusetelit).
- Hyviä kokemuksia pienistä paikallisista yksityisistä palveluntuottajista, joiden kanssa tehty pitkään yhteistyötä.

Yksityisten palvelujen käytön pulmia

(avovastausten analyysi, N=74)

- Laadun kirjavuus ja raportoinnin heikkous
- Palvelujen kalleus
- Haasteellisen asiakkaan kohdalla tilanteita, joissa mikään palveluntuottaja ei halua myydä palvelua
 - » esim. vaikeasti oirehtivat nuoret
 - » yritys voi vetäytyä vastuusta lopettamalla toimintansa
 - » sitoutuminen on eri tasolla kuin julkisissa palveluissa
- Valvonta on ongelmallista
 - » täytyisi olla nykyistä organisoidumpi järjestelmä
 - » kuntaa kuormittaa kunnassa olevien yksityisten lastensuojelulaitosten valvonta
 - » vastuukysymykset huolestuttavat
- Yksityisellä tuottajalla on intressiä saada kunta jatkamaan palvelun ostamista
 - » tekevät esim. itse lastensuojeluilmoituksia
- Vaikuttavuudesta epäilyjä

Yksityisiä palveluja ostetaan useammin kuin viisi vuotta sitten

- Vertailu osoittaa, että yksityisiä palveluja ostetaan useammin kuin viisi vuotta sitten
 - » ainoastaan arviointia lastensuojelutarpeen arviointivaiheessa ostettiin nyt hieman harvemmin.
- Terveystieteiden palvelujen, erityisesti lääkäripalvelujen ostoissa on merkittävää kasvua
 - » 2012 18 % järjestäjistä osti lääkäripalvelua, nyt 42 %.
- Eniten kasvua on perhehoidon hankinnan (rekrytointi, valmennus, perheen hankinta) ostamisessa sekä tuen hankkimisessa perhehoitajalle perhehoidon aikana.
- Palveluja vanhemmalle lapsen sijoituksen aikana osti yhtämoni kuin viisi vuotta sitten.

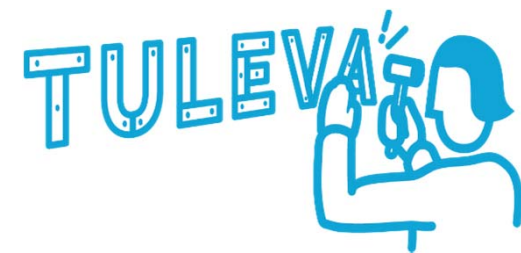
Johtopäätöksiä avovastausten perusteelle (N=74)

- Yksityisiä palveluja käytetään edelleen runsaasti lastensuojelussa
- Yksityisille lastensuojelupalvelujen tuottajille tulisi olla selkeät laatukriteerit ja keskitetty kilpailutus.
 - » Palveluihin pitäisi tutustua huolellisesti ennen hankintapäätöstä eikä tehdä hankintoja asiakirjojen perusteella.
- Hankinnan tulisi olla tarkoituksenmukaista ja tulevalla liikelaitoksella tulisi olla riittävät ja monipuoliset omat palvelut.
 - » Arviointityöhön lastensuojelun eri vaiheissa tulee varata omaa resurssia, sillä yksityisen palveluntuottajan osallistuminen arviointiin voi tuoda tarpeettomia suosituksia ko. palveluntuottajan palvelujen lisäkäytöstä ja palvelutarpeen jatkumisesta.
- Valvontaa pitää parantaa ja organisoida se sote-uudistuksessa maakunnan tasoisesti.
- Yhteistyötä ja raportointia palvelun järjestäjälle pitää parantaa.
- Mieluummin yksityisten palvelujen käyttöä halutaan vähentää kuin lisätä
 - » Pienten kuntien pakkotilanne ostaa palveluja omien palvelujen puuttuessa poistuu, kun järjestäjäksi tulee sote-uudistuksen myötä maakunta.

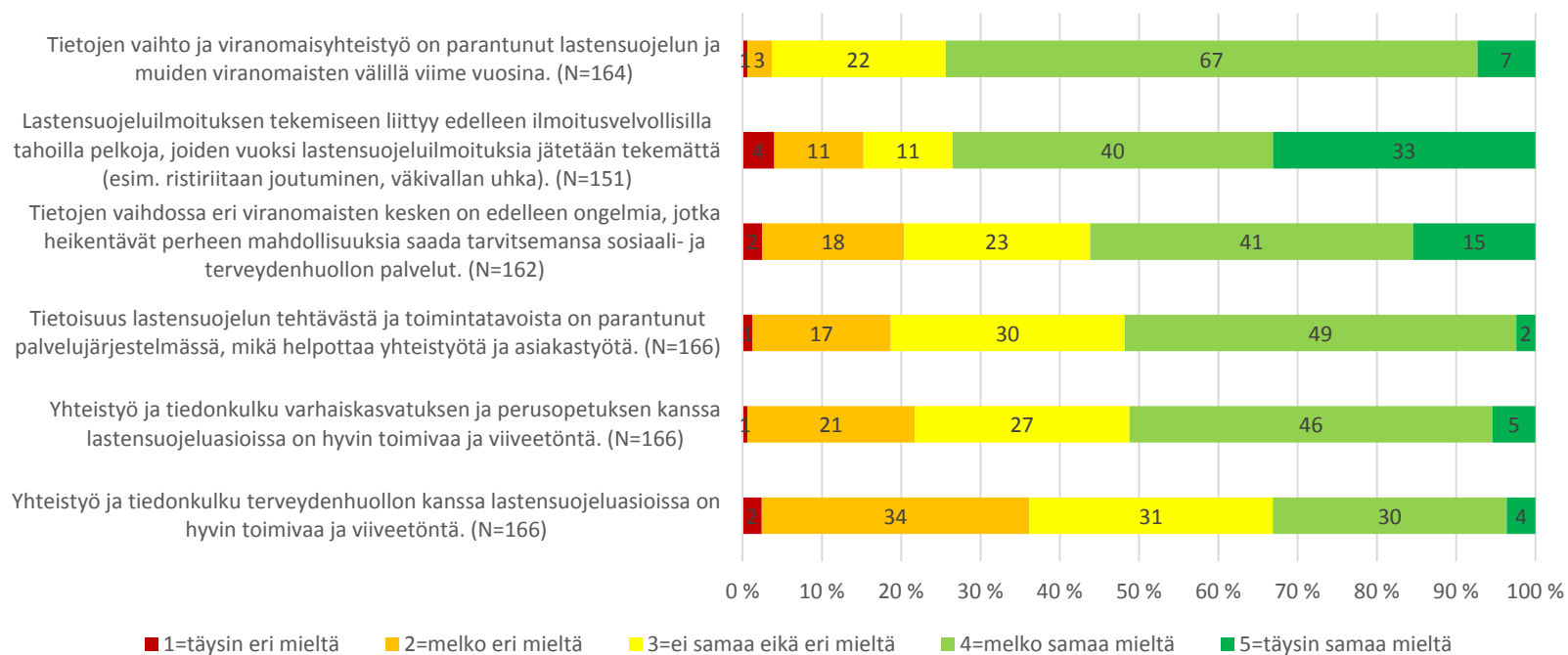
Tietojen saaminen muilta viranomaisilta ja viranomaisten välinen yhteistyö

Lasten pahoinpitely- ja seksuaalirikosepäilyjen selvittäminen

- Onko tietojenvaihto ja viranomaisyhteistyö parantunut vai heikentynyt viime vuosina?
- Mitkä olisivat viranomaisyhteistyön korjaustoimenpiteet tulevaa sotea rakennettaessa?

Tietojen saaminen muilta viranomaisilta lastensuojelua varten ja viranomaisten välinen yhteistyö, % (N=169)

Kehitys viranomaisyhteistyössä on ollut osittain myönteistä

Vastausten analyysiä suhteessa aiempaan kyselyyn ja mukaan lukien avovastaukset (N=76):

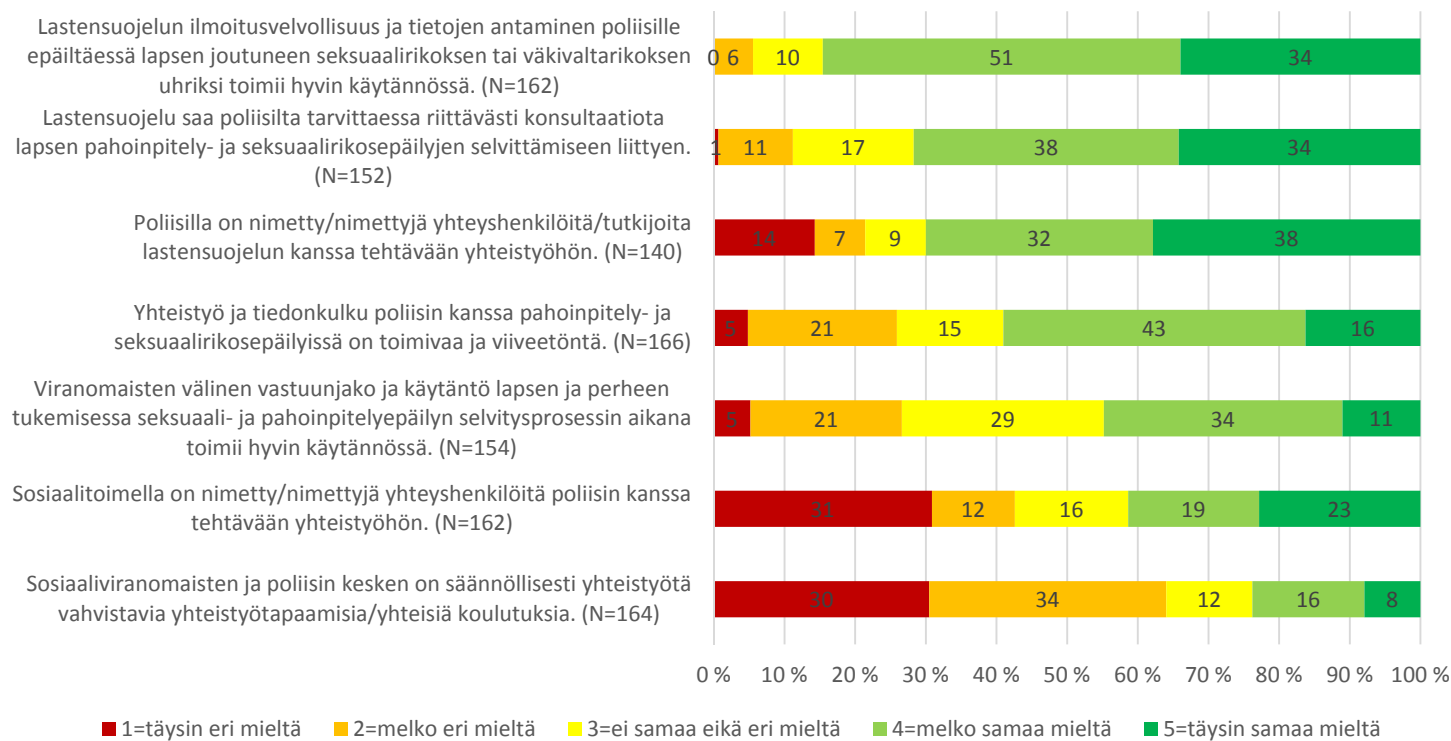
- Yleisellä tasolla arvioiden tietojenvaihdossa ja viranomaistyössä on edistytty.
 - » 74 % vastaajista oli samaa mieltä siitä, että muiden viranomaisten ja lastensuojelun välinen tiedonvaihto ja viranomaisyhteistyö on parantunut viime vuosina.
- Yli puolet vastanneista arvioi, että tietoisuus lastensuojelun tehtävästä ja toimintatavoista palvelujärjestelmässä on parantunut, mikä helpottaa yhteistyötä ja asiakastyötä.
- Lastensuojeluilmoituksen tekemiseen liittyviä pelkoja arvioitiin olevan nyt vähemmän (73 %) kuin viisi vuotta aiemmin (86 %), mutta
 - » ilmoituskyynnys näyttää edelleen olevan korkea aikuispsykiatriassa, päihdepalveluissa, neuvoloissa, terveydenhuollossa, varhaiskasvatuksessa ja koulussa
 - » lastensuojelua ei konsultoida riittävästi, vaikka se olisi hyödyllistä
 - » pelätään asiakkaan luottamuksen menetystä ja asiakassuhteen katkeamista
 - » yhteistyö päiväkotien ja koulujen kanssa on vaihtelevaa, jopa oman kunnankin sisällä

Viranomaisyhteistyössä on vielä parannettavaa

(avovastausten analyysiä N=76)

- Viranomaisyhteistyön toimivuus voi olla henkilösidonnaista.
- Muut viranomaistahot helposti siirtävät hankalia ja vaikeita asioita lastensuojelun tehtäväksi.
 - » Ilmoituksen tekemistä poliisille epäiltäessä lapsen pahoinpitelyä ja seksuaalirikosta ohjataan lastensuojelun tehtäväksi, vaikka ilmoitusvelvollisen itsensä on tehtävä ilmoitus salassapitosäännösten estämättä.
 - » Myös poliisilla on ollut odotusta siitä, että lastensuojelu tekisi ko. ilmoitukset poliisille.
- Monet viranomaiset "tilaavat" lastensuojelulta lapsen sijoituksia eivätkä näe yhteistyön merkitystä.
 - » Erityisesti lasten- ja nuorisopsykiatria pyytää huostaanottoja ja sijoituksia.
 - » Se, että vastuu siirretään lastensuojelulle, ei ole yhteistyötä.
- Terveystieteiden puolella edelleen vedotaan vaitioloon.
 - » Jää tekemättä lastensuojeluilmoituksia tai jakamatta tietoa, jotka olisivat yhteisten asioiden kannalta tärkeitä.
- Muilta viranomaistahoilta pyritään ohjaamaan lastensuojelun toimintaa.
 - » Odotetaan mm. lastensuojelun raportoivan tekemisistään yhteistyötahoille.

Lasten pahoinpity - ja seksuaalirikosepäilyjen selvittäminen, %, (N=169)

Poliisin kanssa tehtävässä yhteistyössä on edistytty, mutta parannettavaakin löytyy

(avovastausten analyysiä, N=76)

- Mahdollisuus konsultoida poliisia, nimetyt poliisit lapsiin kohdistuvien rikosepäilyjen tutkinnassa ja poliisilaitoksen oma sosiaalityöntekijä on koettu hyviksi yhteistyömalleiksi ja luottamusta rakentaviksi yhteistyössä poliisin kanssa.
 - » Lähes $\frac{3}{4}$ vastaajista piti poliisilta saamaansa konsultaatiota riittävänä.
- Poliisiresurssin vähäisyys, viiveet poliisille tulleiden ilmoitusten käsittelyssä, tutkinnan pitkä kesto ja eriaikaisuus lastensuojelun prosessin kanssa huolestuttavat lastensuojelua.
 - » Lapsen ja perheen kannalta pitkäksi venähtänyt tutkintaprosessi on hankala, koska lapsen ja perheen tukemiseen tulee viivettä prosessien eriaikaisuudesta.

LASTA-ja Ankkuri-mallit saavat kiitosta

Avovastastauksista:

- *Vastaaja 1: "Lasta-toimintamalli on parantanut toimintavalmiutta lasten seksuaalisen hyväksikäytön ja kaltoinkohtelun epäilyissä, vaikka käytännön toiminnassa onkin vielä kehitettävää. Ankkurin käynnistäminen on myös lisännyt yhteistyötä poliisin kanssa. Poliisi on nimennyt erityisen Ankkuri-poliisin."*
- *Vastaaja 2: "Terveysten ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) koordinoiman LASTA-mallin tarkoituksena on varmistaa viranomaisten välisen tiedon jakaminen ja monialainen yhteistyö kaikissa lapsiin kohdistuvissa rikosepäilyissä. Mallin avulla pyritään turvaamaan lapsen etu sekä varmistamaan, että lapsi ja perhe saavat tukea."*

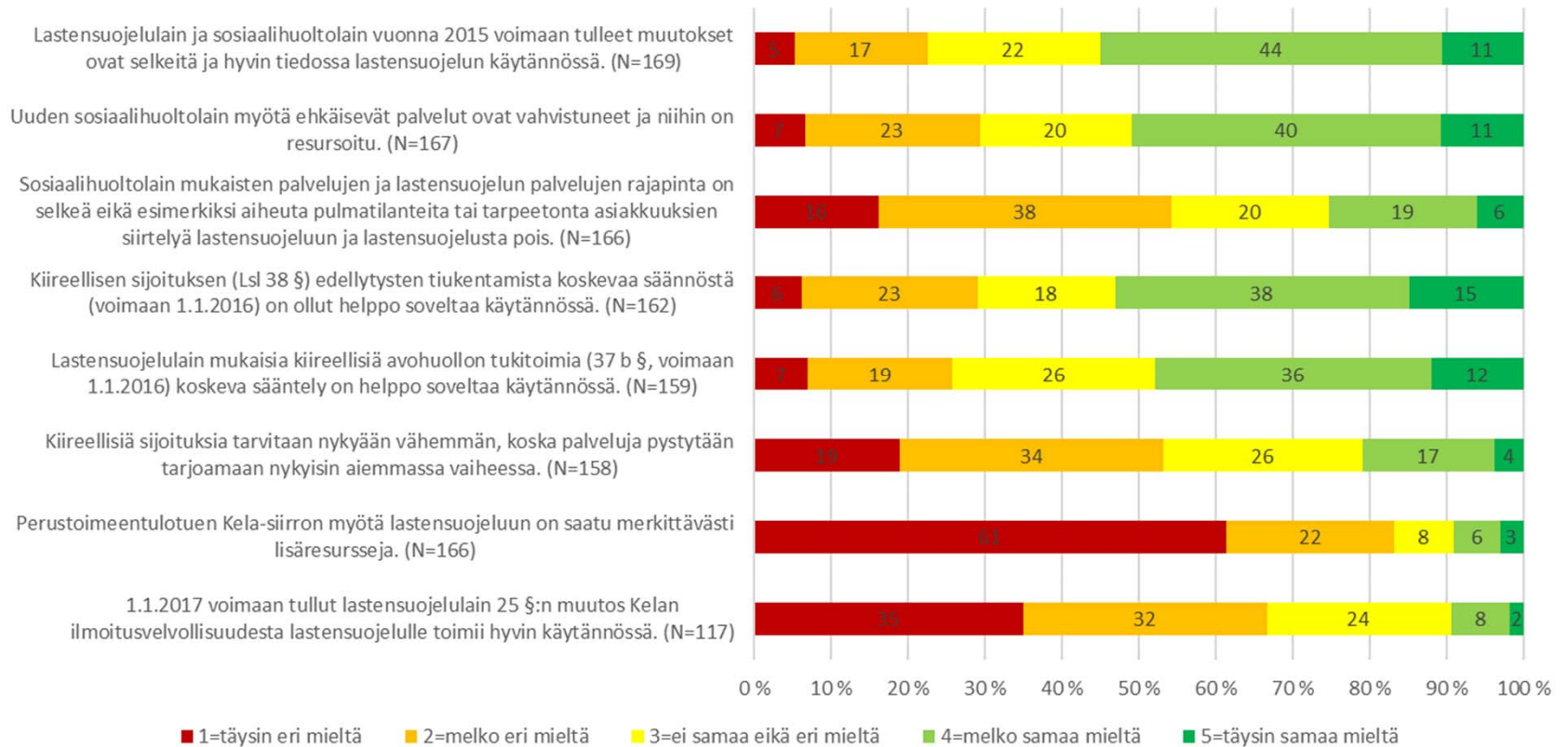
Johtopäätöksiä

- Tietoisuutta ja ymmärrystä lastensuojelulain mukaisesta ilmoitusvelvollisuudesta sekä lastensuojelulle että poliisille on edelleen kirkastettava kaikkialla palvelujärjestelmässä.
 - » Myös lastensuojelun tehtävää ja toimintatapaa on kirkastettava.
- Yhteistyön kehittäminen terveydenhuollon, varhaiskasvatuksen ja koulun kanssa on haaste tulevan sote-rakentamisessa ja siihen tulisi vahvasti panostaa.
- LASTA- ja Ankkurimallit parantavat merkittävästi yhteistyötä. Niiden jalkauttaminen kaikkiin tuleviin maakuntiin ja poliisipiireihin tulisikin mahdollistaa sote-uudistuksen valmistelussa valtakunnallisesti.

Miten lainsäädännön muutokset ovat vaikuttaneet lastensuojeluun?

- Muutaman viime vuoden aikana sosiaalihuoltolaki, lastensuojelulaki ja perhehoitolaki on uudistettu.
 - » esimerkiksi kiireellisen sijoituksen kriteeriä on tiukennettu
 - » osa lastensuojelulaissa olleista palveluista on siirretty sosiaalihuoltolakiin
- On toteutettu perustoimeentulotuen siirto kunnilta Kelalle.

Lainsäädännön muutosten vaikutukset organisaationne osalta tämänhetkisen tilanteen mukaan, % (N=169)

Sosiaalihuoltolaki ja Kela (avovastausten analyysiä, (N=52)

- Sosiaalihuoltolain ja lastensuojelulain muutokset ovat hankaloittaneet ja tehneet epäselviksi sosiaalihuoltolain ja lastensuojelulain rajapinnan.
 - » Kunnissa erilaisia käytäntöjä siitä, milloin asiakkaat ovat lastensuojelun asiakkaita ja milloin sosiaalihuoltolain mukaisten palvelujen piirissä.
 - » Sosiaalihuoltolain mukaiset erityisen tuen tarpeessa olevat lapset ja lastensuojelun avohuollon asiakkaana olevat lapset- miten eroavat toisistaan?
 - » Sosiaalihuoltolain mukaisia palveluja ei ole onnistuttu rakentamaan riittävästi kunnissa. Lastensuojelu kantaa edelleen suurta vastuuta.
- Sosiaalihuoltolain toimeenpano on kesken ja sen jatkaminen on varmistettava sote-uudistuksessa, jotta saadaan vahvat sosiaalihuollon palvelut kaikkiin maakuntiin.
- Kela työllistää lastensuojelua lastenvalvoja erilaisilla laskelmien ja sopimusten teolla.
 - » Kela ei tunne ilmoitusvelvollisuutta eikä tee lastensuojeluilmoituksia.
 - » Kela siirto ei vahvistanut merkittävästi lastensuojelun resurssia. Jonkin verran saatu lisäresurssia perhetyöhön ja sosiaalityöhön.

Kiireellisen sijoituksen tiukennuksen säännöstä ei ole helppo soveltaa kaikissa tilanteissa (avovastaukset, (N=52))

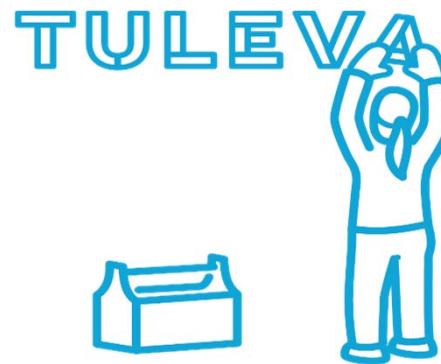
Esimerkiksi:

- *Vastaaja 1: "Kiireellisen sijoituksen tiukentaminen on johtanut lapsen kannalta kohtuuttomiin tilanteisiin lapsen odottaessa hallinto-oikeuden määräystä, kun avohuollon tukitoimiin ei suostuta eikä kriteerejä kiireelliselle sijoitukselle enää ole olemassa."*
- *Vastaaja 2: "Nykyinen kiireellisen sijoituksen muotoilu on vaativa ja henkilökohtainen mielipiteeni on, että toimenpiteen vakavuus ja viimesijaisuus oli sosiaalityöntekijöillä tiedossa jo ennen nykyistä muotoilua. Nykyisenmuotoisena kiireellinen sijoitus voi jäädä tarpeellisessa tilanteessa tekemättä."*

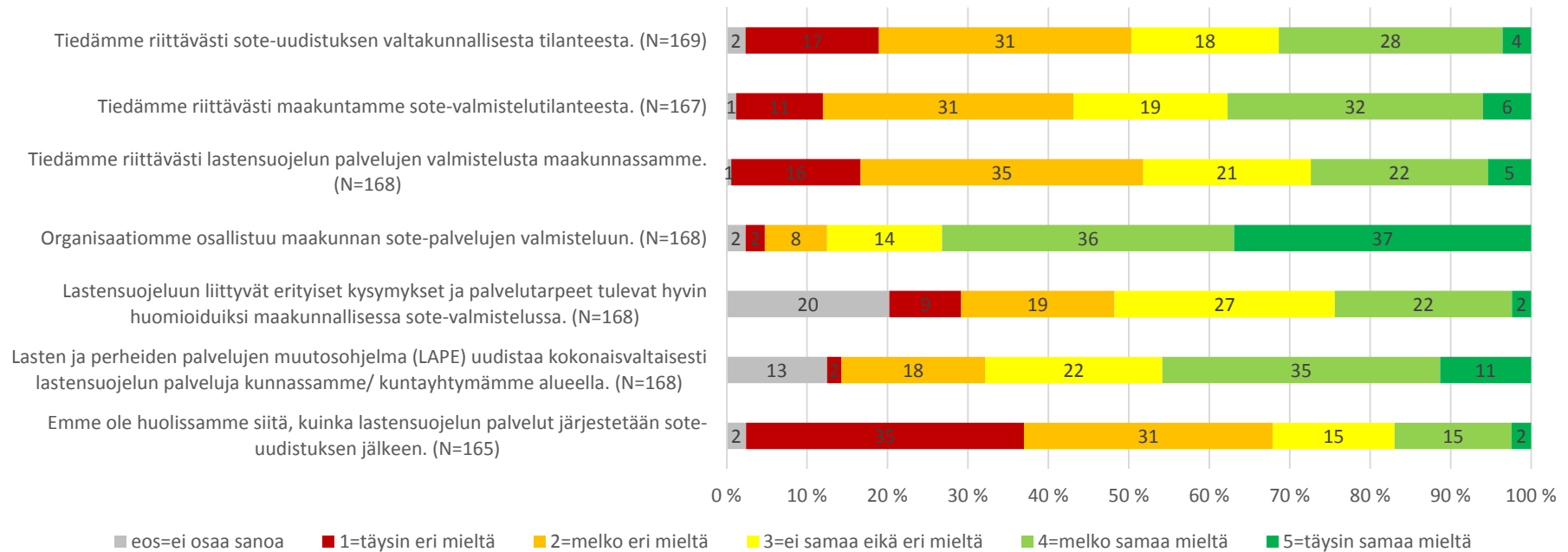
Johtopäätös

- Sosiaalihuoltolain tulkintaan liittyy paljon epäselvyyttä, mikä hankaloittaa työtä.
 - » Mitkä olisivat keinot helpottaa tilannetta?
- Sosiaalihuoltolain mukaisten palvelujen vahvistaminen pitää varmistaa sote-uudistuksessa, jotta ne olisivat riittäviä.
- Sekä sosiaalihuoltolain että lastensuojelulain osalta olisi harkittava lakien muutostarpeita siinä yhteydessä, kun nämä lait tulevat tarkasteluun sote-lakien hyväksymisen jälkeen,
 - » Lakien toimeenpanoa voitaisiin mahdollisesti sujuvoittaa ja epäselviä kohtia täsmentää.

Sote-uudistuksen valmistelu ja lastensuojelu- minne lastensuojelun suunta tulevassa sotessa?

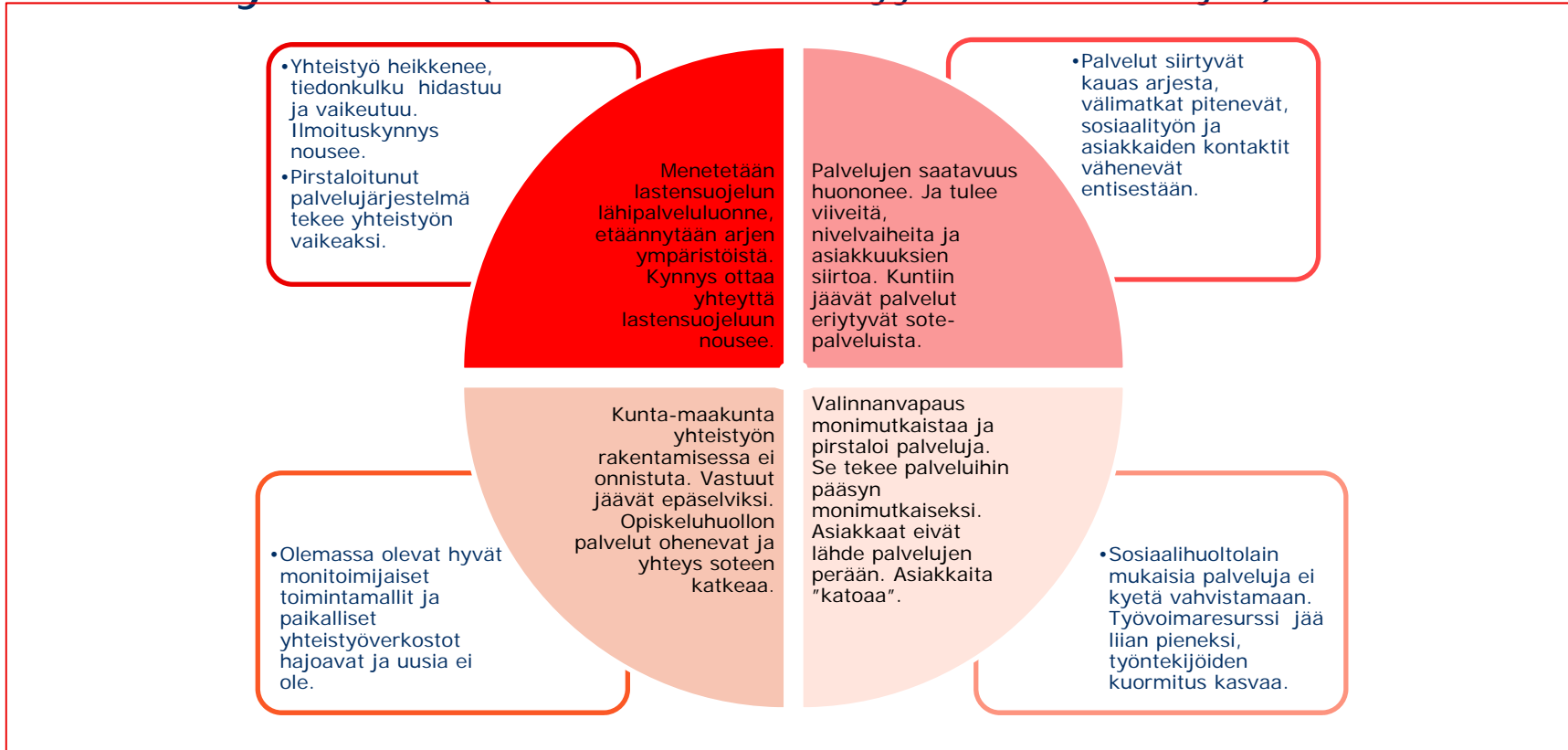
Sote-uudistuksen valmistelu ja lastensuojelu organisaationne näkökulmasta tämänhetkisen tilanteen mukaan, % (N=169)

Johtopäätöksiä

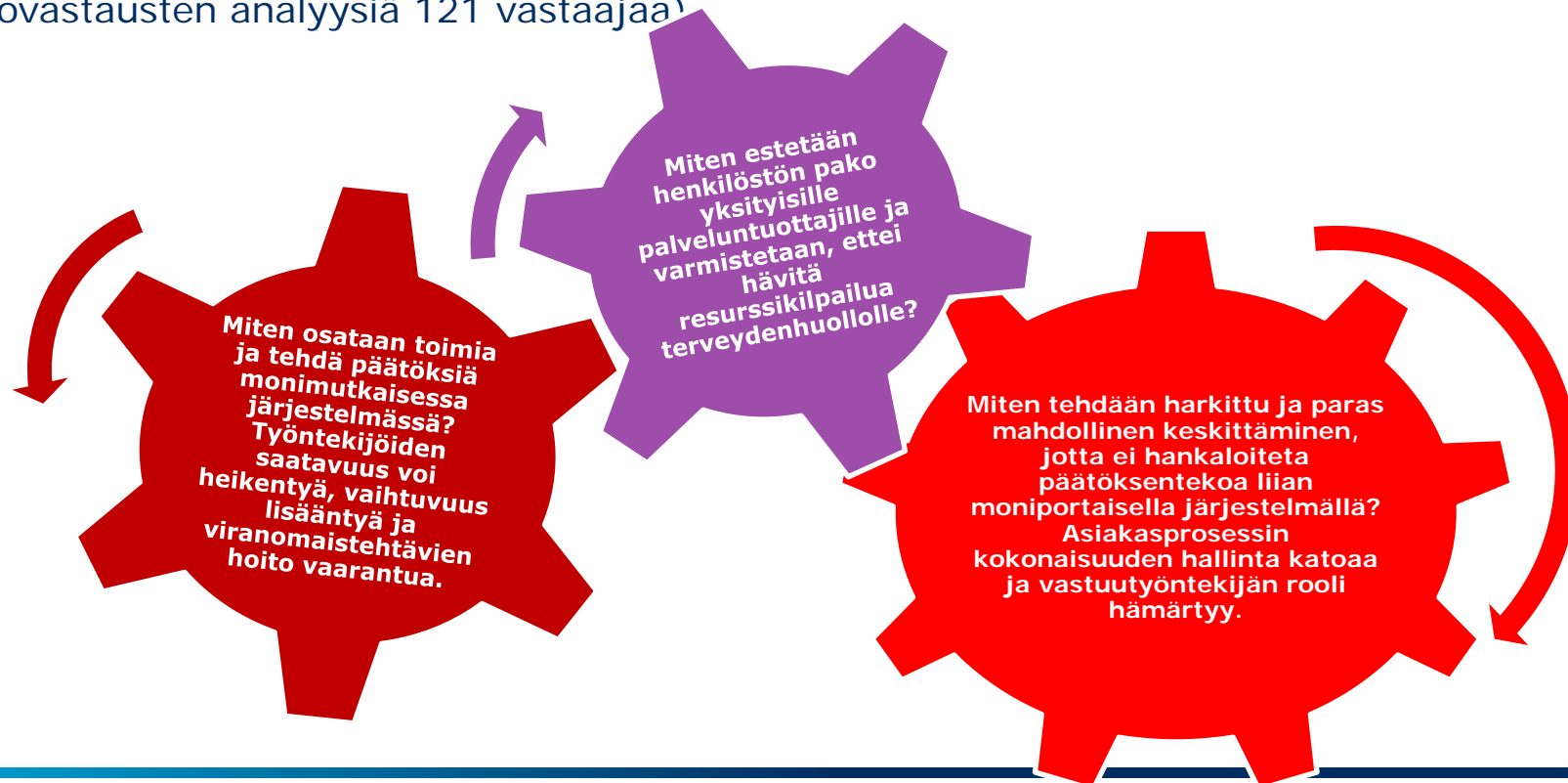
- Vaikka lastensuojelun edustus on hyvin mukana maakunnallisessa valmistelussa, näyttää kunnallisen lastensuojelun käytännön taso olevan melko syrjässä valmistelusta. Tilanteeseen liittyy paljon epävarmuutta.
- Lastensuojeluun liittyvät huolet ovat merkittäviä ja niitä pitää pystyä lieventämään tulevassa sote-valmistelussa maakunnissa.
 - » Mitkä olisivat käytännön toimet tähän?
- Hallituksen kärkihanke LAPE-muutosohjelman lisäksi tarvittaneen muitakin toimia lastensuojelun tueksi osana tulevaa sote-valmistelua.

Sote-uudistuksen suurin riski on palvelujen heikentyminen (avovastausten analyysiä 121 vastaajaa)

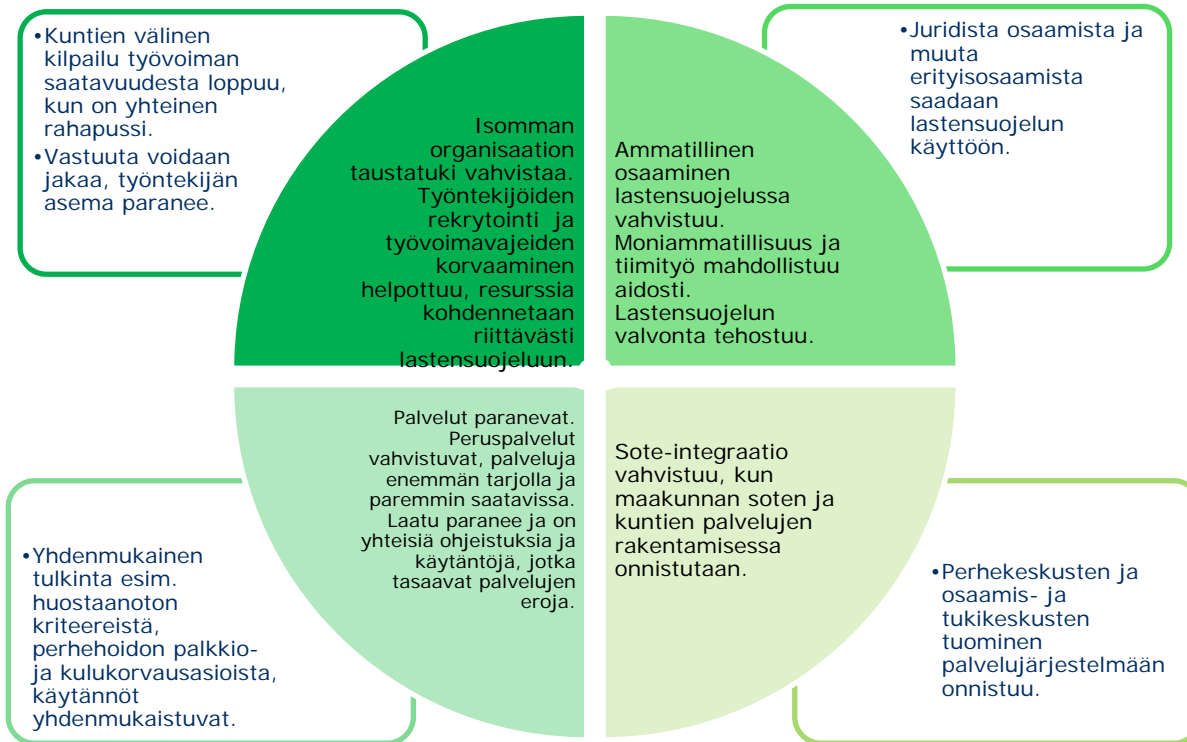

Viranomaistyöhön liittyvät riskit sote-uudistuksessa

(avovastausten analyysiä 121 vastaajaa)

Sote-uudistuksen suurin mahdollisuus on lastensuojelun haavoittuvuuksien vähentäminen ja lastensuojelun osaamis pohjan vahvistaminen (avovastausten analyysiä, N=106)

Lastensuojelu tulevassa maakunnassa?

- Monitoimijainen palveluverkko, joka kannattelee ja auttaa asiakasperhettä eri tilanteissa.
- Vastuunjako, yhteistyörakenteet ja toimintatavat on sovittu eri toimijoiden kesken.
- Lapsiperhe on yhteinen asiakas myös käytännön tasolla. Pääallekkäistä työtä ei tehdä.
- Toimijoilla on herkkyys sosiaalityön mukaan ottamiseen siinä vaiheessa, kun se on tarpeellista.

